

Nagyszülők és Idősek
Világnapja
2022

FERENC PÁPA KATEKÉZISEI AZ ÖREGKORRÓL

(2022. február 23. – augusztus 24.)

1. Öregnek lenni ugyanolyan fontos és szép, mint fiatalnak lenni!

[Az idő kegyelme és a korosztályok közötti szövetség]

2022. február 23.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Befejeztük a Szent Józsefről szóló katekéziseket. Ma egy olyan katekézissorozatot kezdünk, amely az *öregkor értelméről és értékéről* Isten igéjében keres ihletet. Az öregkoron fogunk elgondolkodni. Néhány évtized óta ez az életkor egy valóságos „új népről”, az idősekről szól. Az emberiség történetében még sosem voltunk ennyien. Ma még nagyobb a veszélye annak, hogy eldobnak bennünket. Sosem voltunk még ilyen sokan, mint most, és sosem volt ilyen nagy a veszélye annak, hogy eldobnak bennünket. Az időseket gyakran „tehernek” tekintik. A világjárvány első, drámai szakaszában ők voltak azok, akik a legnagyobb árat fizették. Már akkor ők voltak a társadalom leggyengébb és legelhanyagoltabb része: nem néztünk rájuk túl sokszor, amikor még éltek, és meghalni sem láttuk őket. Találtam ezt a *Chartát az idősek jogairól és a közösség kötelezettségeiről* – ezt a kormány adta ki, nem az Egyház jelentette meg, ez egy világi dolog: jó, érdekes, megtudjuk belőle, milyen jogai vannak az időseknek. Érdemes elolvasni! [A chartát főleg az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlásai alapján az idősek egészségügyi ellátásának reformjával foglalkozó bizottság dolgozta ki az olasz kormány számára 2021-ben – a fordító.]

A migrációval együtt az öregség az egyik legsürgetőbb probléma, amellyel az emberi családnak szembe kell néznie a mai korban. Nem csupán mennyiségi változásról van szó; az *életkorok egysége* forog kockán: vagyis arról a valódi viszonyítási pontról van szó, amely az emberi életnek a maga teljességében történő megértéséhez és értékeléséhez szükséges. Tegyük fel a kérdést: van-e barátság, van-e szövetség a különböző életkorok között, vagy az elkülönülés és a leselejtezés uralkodik?

Mindannyian olyan jelenben élünk, ahol gyermekek, fiatalok, felnőttek és idősek élnek egymás mellett. De az arányok megváltoztak: a hosszú élet tömegessé vált, és a világ sok táján a gyermekkor kis adagokban oszlik el. Demográfiai télről is beszéltünk. Ez az egyensúlyhiány számos következménnyel jár. Az uralkodó kultúra egyedüli modellje a fiatal felnőtt, vagyis az az egyén, aki önmagát teremti meg, és mindig fiatal marad. De vajon igaz-e, hogy a fiatalság tartalmazza az élet teljes értelmét, míg az öregség csupán az élet kiüresedését és az élet értelmének elvesztését jelenti? Ez igaz? Vajon csak a fiatalság tartalmazza az élet teljes értelmét, az öregség pedig az élet kiüresedése, az élet elvesztése? A fiatalságnak az emberi eszmény megvalósítására méltó egyetlen életkorként való felmagasztalása, párosulva az öregség megvetésével, melyet gyengeségnek, hanyatlásnak vagy fogyatékoságnak tekintenek, a huszadik század önkényuralmainak uralkodó ikonja volt. Ezt már elfelejtettük?

Az élet meghosszabbodása strukturális hatással van az egyének, a családok és a társadalmak történetére. De fel kell tennünk a kérdést: vajon ennek megfelelően közelítjük-e meg gondolkodásunkkal és szeretetünkkel az öregkor spirituális értékét és közösségi fontosságát. Talán az időseknek bocsánatot kellene kérniük azért a makacsságukért, hogy mások kárára élni szeretnének? Vagy meg tudjuk becsülni őket azokért az ajándékokért, amelyekkel hozzájárulnak mindenki életének értelméhez? Igazából az élet értelmének megjelenítésére – és éppen az úgynevezett „fejlett” kultúrákban – az öregség nincs jelentős ráhatással. Miért? Mert olyan életkornak tekintik, amelynek nincs különösebb felkínálható tartalma, nincsenek megélni érdemes saját jelentései. Ráadásul nem ösztönzik az embereket arra, hogy keressék ezeket, és nem oktatják a közösséget arra, hogy elismerje őket. Röviden, egy olyan korosztály számára, amely ma már a közösségi tér meghatározó részét képezi, és az egész élet egyharmadára kiterjed, segítségre vonatkozó tervek elvértve még vannak, de létezésre vonatkozó tervek már nincsenek. Segítségnyújtási tervek, azok igen, de olyan tervek nincsenek, amelyek az élet teljességben történő megélésére vonatkoznának. És ez a gondolkodás, a képzelet, a kreativitás elégtelenségét jelenti. Ennek az elégtelen gondolkodásnak a hátterében az áll, hogy az idős ember hulladék: ebben a leselejtező kultúrában az idősek kidobandó hulladékként jelennek meg.

A fiatalság gyönyörű, de az örök fiatalság roppant veszélyes képzelgés. Öregnek lenni ugyanolyan fontos – és szép –, mint fiatalnak lenni! Emlékezzünk erre! A nemzedékek közötti szövetség, mely visszaadja az embernek az élet minden korszakát, a mi elveszett ajándékunk, amelyet vissza kell szerezni. Újra rá kell találnunk, ebben a leselejtező és termelékenységeközpontú kultúrában.

Isten igéjéből sokat tanulhatunk erről a szövetségről. Az imént hallottuk Joel próféta jövendölését: „Véneitek álmokat álmodnak, ifjaitok meg látomásokat látnak” (Jo 3,1). Ezt a következőképpen lehet értelmezni: amikor az idősek ellenállnak a Léleknek, és a múltba temetik álmaikat, a fiatalok már nem láthatják világosan, mit kell tenniük a jövő érdekében. Amikor viszont az idősek közlik álmaikat, a fiatalok világosan látják, mit kell tenniük. Azok a fiatalok, akik már nem érdeklődnek az öregek álmairól, és leszegett fejjel az orruknál tovább nem nyúló víziókat céloznak

meg, nehezen fogják hordozni jelenüket és elviselni jövőjüket. Ha a nagyszülők visszaesnek búskomorságukba, a fiatalok még inkább belefeledkeznek okostelefonjaikba. A képernyő talán bekapcsolva marad, de az élet idő előtt kikapcsol. Nem éppen a fiatalok elkallódása a világjárvány legsúlyosabb következménye? Az idősek rendelkeznek a már megélt élet erőforrásaival, melyeket bármikor igénybe vehetnek. Vajon tétlenül nézik majd, ahogy a fiatalok elveszítik látomásait, vagy elkísérik őket álmaik felmelegítésével? Az öregek álmaival találkozáskor mit tesznek majd a fiatalok?

A hosszú út során szerzett bölcsességet, mely az öregkort távozásában kíséri, az élet értelmének felkínálásaként kell megélni, és nem a túlélés tehetetlenségéért felemészteni. Ha az öregkor nem kapja vissza az emberhez méltó élet méltóságát, akkor arra van ítélve, hogy egy a szeretettől mindenkit megfosztó csüggedtségbe zuhanjon. Az emberiségnek és a civilizációnak ez a kihívása elkötelezett munkánkat és Isten segítségét igényli. Kérjük a Szentlélektől! Ezekkel az öregkorról szóló katekézisekkel szeretnék mindenkit arra bátorítani, hogy irányítsa gondolatait és szeretetét az öregkor adta ajándékokra és a többi életkorra. Az öregkor minden korosztály számára ajándék! Az érettség és a bölcsesség ajándéka. Isten igéje segítsen nekünk abban, hogy felismerjük az öregkor értelmét és értékét! A Szentlélek adja meg nekünk is azokat az álmokat és látomásokat, amelyekre szükségünk van!

És szeretném hangsúlyozni, ahogyan Joel próféciájában is hallottuk az elején: nemcsak az a fontos, hogy az idősek elfoglalják a megélt történelemmel szerzett bölcsességük helyét a társadalomban, hanem az is, hogy legyen beszélgetés, hogy beszélgessenek a fiatalokkal. A fiataloknak beszélgetniük kell az idősekkel, az időseknek pedig a fiatalokkal! És ez a híd lesz a bölcsesség átadása az emberiségben. Kívánom, hogy ezek az elmélkedések mindannyiunk számára hasznosak legyenek, hogy mi is meg tudjuk valósítani azt, amit Joel próféta mondott, hogy tudniillik a fiatalok és idősek közötti párbeszédben az idősek átadhassák álmaikat, a fiatalok pedig befogadhassák és továbbvihessék azokat. Ne felejtsük el, hogy mind a család, mind a társadalom kultúrájában az idősek olyanok, mint a fa gyökerei: ott, náluk van az egész történelem, a fiatalok pedig olyanok, mint a virágok és a gyümölcsök. Ha a gyökerektől nem érkezik a nedv, ha nem érkeznek az éltető „cseppek” – mondjuk így –, akkor a fa sosem virágozik ki. Ne felejtsük el, mit mondott a költő, akit már sokszor idéztem: „A virágpompa, melyben a fa tündökölt, abból születik, amit alatta rejt a föld” (*Francisco Luis Bernárdez*). Mindaz a szép, amivel egy társadalom rendelkezik, az idősek gyökereiből származik. Ezért, ezekben a katekézisekben az idős ember alakját szeretném kiemelni, hogy jól megértsük: az idős ember nem hulladék, hanem áldás a társadalom számára!

2. Az óra idejének zsarnokságát át kell alakítani az élet ritmusának szépségévé!

[A hosszú élet: szimbólum és lehetőség]

2022. március 2.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Az ősatyák családfájáról szóló bibliai beszámolóban [vö. Ter 5] rögtön feltűnnek a rendkívül hosszú életkorok: évszázadokról van szó! Mikor kezdődik itt az öregkor? Elgondolkodik az ember. És mit jelent az a tény, hogy ezek az ősatyák, miután gyermekeik születtek, ilyen sokáig élnek? Apák és gyermekeik együtt élnek, évszázadokon át! Az időnek ez a rituális stílusban elbeszélte évszázados ritmusa erős, nagyon erős szimbolikus jelentést ad a hosszú élet és a családfelelősség közötti kapcsolatnak.

Mintha a teremtett világban olyannyira új emberi élet átadása lassú és hosszú beavatásra szorulna. Minden új egy olyan teremtmény történetének kezdetén, amely szellem és élet, tudatosság és szabadság, érzékenység és felelősség. Az új élet – az emberi élet –, mely egész mélyen az Isten „képmására és hasonlatosságára” történet kezdeté és halandó állapotának törekvése között feszültségben van, egy teljes egészében felfedezésre váró újdonságot képvisel. Hosszú beavatási időt igényel, melyben a nemzedékek közötti kölcsönös támogatás elengedhetetlen a tapasztalatok értelmezéséhez és az élet rejtélyeivel való szembenézéshez. Ez alatt a hosszú idő alatt, lassan, az ember szellemi-lelki alakja is alakul.

Bizonyos értelemben az emberi történelemben minden korszakváltás ezt az érzést kelti bennünk: mintha az élet értelmére vonatkozó kérdéseinket szépen előlről kellene kezdenünk, amikor az emberi létállapot tömördek új tapasztalattal és korábban nem ismert kérdésekkel találkozik. Természetesen a kulturális emlékezet felhalmozódása növeli az új helyzetekkel való szembenézéshez szükséges ismereteket. A továbbadás időszakai rövidülnek, de az asszimiláció időszakai mindig türelmet igényelnek. A túlzott sebesség, mely már rátelepedett életünk összes területére, minden tapasztalatot felszínesebbé és kevésbé „táplálóvá” tesz. A fiatalok öntudatlan áldozatainak ennek a megosztottságnak az óra ideje, mely csak eltelni akar, és az élet ideje között, mely megfelelő „erjedést” igényel. A hosszú élet lehetővé teszi, hogy megtapasztaljuk ezeket a hosszú időket és a sietség okozta károkat.

Az öregség kétségtelenül lassabb ritmusra kényszerít: de ez nem csak a tétlenség időszaka. E ritmus visszafogott mértéke ugyanis mindenki számára az élet értelmének a sebesség megszállottsága által nem ismert tereit nyitja meg. Az öregkor lassú ritmusával való kapcsolatvesztés bezárja ezeket a mindenki előtt nyitott tereket. Ennek összefüggésében kívántam bevezetni a nagyszülők napját július utolsó vasárnapján. Az élet két szélén álló nemzedék – a gyermekek és az idősek – közötti szövetség segíti a másik kettő – a fiatalok és a felnőttek – összefogását, hogy

mindenki létezése gazdagabbá váljon emberségben. Párbeszédre van szükség a nemzedékek között: ha nincs párbeszéd a fiatalok, az idősek, a felnőttek között, ha nincs párbeszéd, akkor mindegyik nemzedék elszigetelt marad, és nem tudja továbbadni az üzenetet. Az a fiatal, aki nem kötődik a gyökereihez, a nagyszülőkhöz, az nem kap erőt – ahogy a fa is a gyökereiből kap erőt –, és rosszul, betegesen, fogódzók nélkül nő fel. Ezért kell keresni, mint emberi szükségletet, a nemzedékek közötti párbeszédet. És ez a párbeszéd főleg a nagyszülők és az unokák között fontos, akik a két végletet képviselik.

Képzeljünk el egy olyan várost, amelyben a különböző korosztályok együttélése szerves részét képezi a lakókörnyezet globális tervének. Gondoljunk arra, ahogy az idősek és a fiatalok között szeretetteljes kapcsolatok alakulnak ki, amelyek kisértnek a kapcsolatok általános stílusára. A nemzedékek egymáshoz csatlakozása egy valóban látható és élhető humanizmus energiaforrásává válna. A modern város általában ellenséges az idősekkel szemben (és nem véletlenül az a gyerekekkel szemben is). Ez a társadalom, mely a leselejtezés szellemében él, és eldobja a nem kívánt gyermekeket, eldobja az öregeket: leselejtezi őket, nincs szükség rájuk, és öregek otthonába, idősek otthonába dugja őket... A túlzott sebesség centrifugába tesz bennünket, mely konfettiként szór szét bennünket. Teljesen elveszítjük az egészben látást. Mindenki ragaszkodik a saját kis darabkájához, mely a piac-város áramlása felett lebeg, ahol a lassú ritmus veszteség, a sebesség pedig pénz. A túlzott sebesség szétforgácsolja az életet, nem pedig intenzívebbé teszi. A bölcsesség viszont „időpazarlást” követel. Amikor hazaérsz, és meglátod a kisfiadat, kislányodat, és „időt pazarolsz” rájuk, ez a velük való foglalkozás alapvető fontosságú a társadalom számára. És amikor hazaérsz, és ott van a nagyapád vagy a nagymamád, aki talán nehezen beszél, vagy, nem is tudom, elvesztette a beszédkészségét, és te vele vagy, „pazarlod az időt” rá, ez az „időpazarlás” erősíti az emberi családot. Időt kell szánnunk – időt, mely nem jövedelmező – a gyerekekre és az idősekre, mert ők képessé tesznek bennünket arra, hogy más szemszögből lássuk az életet.

A világjárvány, melyben még mindig kénytelenek vagyunk élni, megálljt parancsolt – sajnos nagyon fájdalmasan – a sebesség ostoba kultuszának. És ebben az időszakban a nagyszülők gátat szabtak a legfiatalabbak érzelmi „kiszáradásának”. A nemzedékek látható szövetsége, mely összehangolja idejüket és ritmusukat, visszaadja a reményt, hogy nem hiába éljük az életet. És mindannyiunknak visszaadja a szeretetet sebezhető életünk iránt, elzárva az utat a megszállott sebesség előtt, mely egyszerűen felemészti azt. A kulcskifejezés itt az „időpazarlás”. Mindnyájuktól kérdezem: tudsz időt pazarolni, vagy mindig a sebesség sürgetésében élsz? „Nem, sietek, nem érek rá...” Képes vagy elütni az időt a nagyszülőkkel, az idősekkel? Képes vagy a gyerekeidre, a velük való játékokra pazarolni az idődet? Ez a próbakő. Gondoljatok el ezen! És ez mindannyiunknak visszaadja a szeretetet sebezhető életünk iránt – mint mondtam –, elzárva az utat a megszállott sebesség előtt, mely egyszerűen felemészti azt. Az időskor ritmusa nélkülözhetetlen erőforrás az idő által meghatározott élet értelmének megragadásához. Az idős embereknek megvan a maguk ritmusa, de ez a ritmus segít nekünk! E közvetítésnek köszönhetően válik hitelesebbé az életnek az Istennel való találkozásra való rendel-

tetése: olyan terv ez, amely az embernek az Isten „képére és hasonlatosságára” való teremtettségében rejlik, és amely Isten Fiának emberré válásában pecsételődik meg.

Napjainkban az emberi élet időtartama egyre hosszabb. Ez lehetőséget ad arra, hogy növeljük a szövetséget az élet minden időszakában. Hosszabb az élet, de a szövetséget is növelnünk kell! Ez abban is segít, hogy növeljük a szövetséget a maga egészében vett élet értelmével. Az életnek nem csak felnőttkorban, huszonnőtől hatvanéves korig van értelme! Az élet értelméhez minden hozzátartozik, a születéstől a halálig, és képesnek kell lenned arra, hogy mindenkivel kapcsolatba lépj, és hogy szeretetkapcsolatokat alakíts ki mindenkivel, így érettséged gazdagabb, erősebb lesz. És az életnek ezt az értelmét is felkínálja nekünk, az egész életét. A Lélek adjon nekünk belátást és erőt ehhez a reformhoz: reformra van szükség! Az óra idejének zsarnokságát át kell alakítani az élet ritmusának szépségévé. Ezt a reformot kell végrehajtanunk a szívünkben, a családban és a társadalomban. Ismétlem: reformra van szükség, és mit kell megreformálni? Az óra idejének zsarnokságát át kell alakítani az élet ritmusának szépségévé. Alakítsd át a mindig sürgető idő zsarnokságát az élet saját ritmusa szerint. A nemzedékek szövetsége elengedhetetlen. Egy olyan társadalomban, ahol az idősek nem beszélgetnek a fiatalokkal, a fiatalok nem beszélgetnek az idősekkel, a felnőttek nem beszélgetnek sem az idősekkel, sem a fiatalokkal, az egy meddő, jövő nélküli társadalom, amely nem előre tekint, hanem önmagát nézi. És magányossá válik. Isten segítsen bennünket, hogy megtaláljuk a megfelelő zenét a különböző korosztályok összehangolásához: a fiatalok, az idősek, a felnőttek, mindannyian együtt: a párbeszéd gyönyörű szimfóniája!

3. Az öregek menthetik meg a romlott, korrump világot!

[Az öregek bölcsessége erőforrás a gondtalan fiatalság számára]

2022. március 16.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

A bibliai elbeszélés [Ter 6,5–8] – annak a kornak a szimbolikus nyelvezetét használva, amelyben íródott – meglepő dolgot mond: Isten annyira elszomorodott az emberek általános elterjedt, már megszokott életmóddá vált gonoszsága miatt, hogy azt gondolta, hibát követett el, amikor megteremtette őket, és úgy döntött, hogy most eltörli őket. Radikális megoldás. Ez paradox módon még az irgalmas-sággal is kapcsolatban állhat. Nincs több ember, nincs több történelem, nincs több ítélet, nincs több büntetés. És a romlottság, az erőszak és az igazságtalanság sok eleve elrendelt áldozata örökre megmenekülne.

Nem gondoljuk-e néha – a rosszal szembeni tehetetlenség érzésétől elborítva vagy a „vészfőnök” által elcsüggesztve –, hogy jobb lett volna, ha meg sem születünk? Kell-e hitelt adnunk azoknak a legújabb elméleteknek, melyek szerint az emberi faj evolúciós csapás bolygónk életére nézve? Minden kedvezőtlen? Nem.

Voltaképpen nyomás alatt vagyunk, ellentétes ösztönzéseknek vagyunk kitéve, ami összezavar bennünket. Egyfelől ott van az örök fiatalság optimizmusa, melyet a technológia rendkívüli fejlődése önt belénk. Ez olyan jövőt fest elénk, amely tele van nálunk hatékonyabb és okosabb gépekkel, melyek meggyógyítják betegségeinket és kitalálják a legjobb megoldásokat arra, hogy ne haljunk meg: a robotok világa. Másfelől úgy tűnik, képzeletünk előtt egyre többször megjelenik egy mindent megsemmisítő világkatasztrófa képe. Ami egy atomháború esetén történne. „Másnap” – ha még léteznénk, napok és emberek – a nulláról kellene újrakezdenünk mindent. „Pusztítsunk el mindent, hogy előről kezdhesünk mindent.” Természetesen nem akarom a haladás témáját banalizálni. De úgy tűnik, a vízözön szimbóluma egyre inkább teret nyer tudatalattinkban. A jelenlegi világválság pedig nem elhanyagolható jelzővel terheli a nekünk fontos dolgokról, az életről, a sorsunkról alkotott felhőtlen elképzeléseinket.

A bibliai történetben, amikor a földi életet meg kell menteni a romlástól és a vízözöntől, Isten a legidősebb ember, az „igaz” Noé hűségére bízta a feladatot. Vajon az öregség megmenti a világot? Milyen értelemben? És hogyan fogja az öregség megmenteni a világot? És milyen jövő vár rá? A halálon túli élet vagy csak a túlélés a vízözönig? Jézus egyik kijelentése, mely „Noé napjaira” vonatkozik, segít mélyebben megérteni az imént hallott bibliai szöveg jelentését. Jézus az utolsó időkről szólva azt mondja: „Ahogy Noé napjaiban történt, úgy lesz az Emberfiának napjaiban is: ettek, ittak, házasodtak, egészen addig a napig, amíg Noé be nem szállt a bárkába. Akkor jött a vízözön, és mind elpusztította őket” (Lk 17,26–27). Valójában az evés és ivás, a házasodás nagyon is normális dolgok, és nem tűnnek a romlottság példáinak. Hol van a romlottság? Hol volt a romlottság? Valójában Jézus azt a tényt emeli ki, hogy az emberi lények, amikor csak az élet élvezetével törődnek, a

romlottság észlelésére is képtelenek, pedig a romlottság elveszi az élet méltóságát és megmérgezi annak értelmét. Amikor elvesz a romlottság észlelése, és a romlottság megszokott dologgá válik, akkor mindennek ára van, mindennek! Adnak-vesznek mindent: véleményeket, bírósági ítéleteket... Az üzleti világban, sok szakmában ez általános. Olyan könnyedén élnek együtt a korrupcióval, mintha az az emberi jólét normális része lenne. Amikor valamit el akarunk intéztetni, és a dolog lassan halad, az eljárás egy kicsit lassú, hányszor halljuk, hogy azt mondják nekünk: „Ha adsz egy kis pénzt, akkor felgyorsítom.” Nagyon sokszor. „Adj valamit, és én teszek az érdekedben valamit.” Ezt mindannyian nagyon jól ismerjük. A korrupció világa szemlátomást az emberi lét normalitásának a része; és ez iszonyúan rossz. Ma reggel beszéltem egy úrral, aki elmondta nekem, mekkora problémát jelent ez az ő országában. Fogyasztjuk és élvezzük az élet javait anélkül, hogy törődnénk az élet szellemi-lelki minőségével, anélkül, hogy törődnénk közös otthonunkkal, az ember élőhelyével. Az emberek mindennel visszaélnak, nem törődve a megalázottsággal és csüggedéssel, amelytől sokan szenvednek, de azzal a rosszal sem, amellyel mérgezik a közösséget. Amíg a normális életet „jólétben” tölthetjük, addig nem akarunk arra gondolni, ami megfosztja az életet az igazságosságtól és a szeretettől. „Én jól vagyok! Miért kellene gondolnom a problémákra, a háborúkra, az emberi nyomorúságra, a nagy szegénységre, a sokféle gonoszságra? Nem. Én jól vagyok. Nem érdekelnek mások.” Ez az a tudatalatti gondolat, amely arra készítt, hogy továbbra is a romlottság állapotában éljünk.

A korrupció megszokottá válhat? Kérdezem. Testvéreim, sajnós igen. A romlottság levegőjét úgy lehet belélegezni, mint az oxigént. Ez a normális. „Azt akarja, hogy ezt gyorsabban elintézzem? Mennyit fizet?” Ez a normális! Ez a megszokott! De ez becstelen, ez nem jó! Mi nyitja meg előtte az utat? Egy dolog: a gondtalanság, a csak önmagunkkal való törődés: az az út nyitja meg az ajtót a korrupció előtt, mely elnyeli mindenkinek az életét. A korrupció nagy hasznát veszi ennek a nem tisztességes gondtalanságnak. Ha valakinek minden jól megy, és nem törődik másokkal, ez a gondtalan hozzáállás felpuhítja a védekezésünket, tompítja a lelkiismeretünket, és – akaratlanul is – bűnrészessé tesz bennünket. Mert a korrupció sosem egyedül zajlik: az embernek mindig vannak cinkosai. És a korrupció terjed, egyre csak terjed.

Az öregkor olyan helyzetben van, hogy képes felismerni az élvezetek megszállott keresésével és lelki mélység nélkül élt élet normalizálódásának megtévesztését: élet gondolkodás nélkül, áldozat nélkül, lelki mélység nélkül, szépség nélkül, igazság nélkül, igazságosság nélkül, szeretet nélkül: ez csupa korrupció! Az öregkor, az öregek különlegesen érzékenyek a minket emberivé tevő figyelmességekre, gondolatokra és szeretetkifejezése, és ennek az érzékenységre újra sokak hivatásává kellene válnia. Ez az öregeknek az új generációk iránti szeretetének döntése lesz! Mi leszünk azok, akik megkongatjuk a vészharangot, és akik riadót fújunk: „Vigyázzatok, ez korrupció, ez semmi jót nem hoz nektek!” Manapság rendkívül nagy szükség van az öregek bölcsességére, hogy szembe tudjunk fordulni a korrupcióval. Az új nemzedékek prófétai szót várnak tőlünk, öregektől, idősektől, olyan szót, amely új perspektívák felé nyit ajtókat, a korrupciónak, a romlott dolgok megszokásának gondtalan világán kívül. Isten áldása az öregkort választja eh-

hez az annyira humánus és humanizáló karizmához. Milyen értelme van az öregségnek? Mindannyian, akik öregek vagyunk, megkérdezhetjük magunktól. Ez az értelme: a romlottság prófétájának lenni, és azt mondani másoknak: „Álljatok meg, én már jártam ezen az úton, és nem vezet sehová! Most elmondom nektek a tapasztalataimat.” Nekünk, öregeknek, romlottság elleni prófétáknak kell lennünk, ahogyan Noé is a korabeli romlottság elleni próféta volt, mert ő volt az egyetlen, akiben Isten megbízott. Mindnyájatoktól kérdezem – és magamtól is kérdezem: nyitott-e a szívem arra, hogy próféta legyek a mai korrupció ellen? Van egy rossz dolog: amikor emberi érettség nélkül, a fiatalok romlott szokásaival öregszik meg valaki. Gondoljunk a Zsuzsanna történetében szereplő bírókra: ők a romlott öregség példái. És mi, ha ilyen öregkorunk lesz, nem leszünk képesek próféták lenni a fiatalabb generációk számára.

Noé ennek a teremtő öregkornak a példája: nem romlott, hanem teremtő öregkornak! Noé nem prédikál, nem panaszkodik, nem vádaskodik, hanem gondoskodik a veszélyben lévő nemzedék jövőjéről. Nekünk, időseknek gondoskodnunk kell a veszélyben lévő fiatalokról, gyermekekről. Noé megépíti a befogadás bárkáját, és beengedi oda az embereket és az állatokat. Az életről való gondoskodással, annak minden formájában, Noé teljesíti Isten parancsát, megismételve a teremtés gyengéd és nagylelkű gesztusát, amely valójában maga az a gondolat, amely Isten parancsát inspirálja: egy új áldás, egy új teremtés (vö. Ter 8,15–9,17). Noé hivatása mindig időszerű marad. A szent ősatyának ma is közben kell járnia értünk. És mi, bizonyos korú nők és férfiak – nem mondom, hogy öregek, mert egyesek megsértődnének –, ne felejtsük el, hogy megvan a lehetőségünk a bölcsességre, hogy azt mondjuk másoknak: „Nézzétek, a korrupciónak ez az útja nem vezet sehová!” Olyanoknak kell lennünk, mint a jó bor, amely végül, öregként, jó üzenetet tud adni, és nem rosszat.

Ma felhívást intézek minden olyan emberhez, aki egy bizonyos korban van, hogy ne mondjam, öreg. Vigyázzatok: a ti felelősségetek, hogy szót emeljete az emberi romlottság ellen, amelyben élünk, amelyben ez a relativista életmód zajlik, ahol minden relatív, mintha minden megengedett lenne. Haladjunk előre! A világnak szüksége van erős fiatalokra, akik előre haladnak, és bölcs öregekre! Kérjük az Úrtól a bölcsesség kegyelmét!

4. Az idősek hívő tanúságtétele a katekizmus a fiatalok számára!

[Eltávozás és örökség: emlékezés és tanúságtétel]

2022. március 23.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

A Bibliában az öreg Mózes haláláról szóló beszámolót megelőzi az ő lelki végrendelete, melyet „Mózes énekének” neveznek. Ez az ének mindenekelőtt egy gyönyörű hitvallás, így szól: „Az Úr nevét hirdetem, dicsőítsétek Istenünket! Köszikla! Amit csak tesz, tökéletes, mert igazság minden útja, igaz és egyenes” (MTörv 32,3–4). Nemcsak hitvallás, de egyben emlékezés az Istennel megélt történelemre, az Ábrahám, Izsák és Jákob Istenébe vetett hitből formálódott nép változatos történetére. Mózes tehát megemlékezik Isten keserűségeiről és csalódásairól is: hűségét folyamatosan próbára teszik népe hűtlenségei. A hűséges Isten és a hűtlen nép válasza: mintha a nép próbára akarná tenni Isten hűségét. De ő mindig hű marad, közel marad népéhez. Mózes énekének pontosan ez a lényege: Isten hűsége, mely végigkíséri egész életünket.

Amikor Mózes elmondja ezt a hitvallást, az ígélet földjének küszöbén áll, egyben az életből való távozásának küszöbén is. Az elbeszélés szerint százhusz éves volt, de „a szeme nem tört meg” (MTörv 34,7). Az a képesség, hogy lássunk, hogy valóban lássunk, de szimbolikusan is, mint az idősek, akik látják a dolgokat, a dolgok mélyebb értelmét. Mózes tekintetének életereje értékes ajándék: lehetővé teszi számára, hogy hosszú élet- és hittapasztalatának örökségét *továbbadja*, kellő tisztánlátással. Mózes látja a történelmet és továbbadja a történelmet; az öregek látják a történelmet és továbbadják a történelmet.

Az öregkor, mely ezt a tisztánlátást kapja, értékes ajándék a következő nemzedékek számára. Személyesen és közvetlenül meghallgatni a megélt hit történetét, annak minden magasságával és hullámvölgyével, pótolhatatlan dolog. Ha könyvekben olvassuk, filmekben nézzük, vagy az interneten utánanézzünk, bármennyire is hasznos, sosem lesz ugyanaz. Ez az átadás – mely az igazi *hagyomány*, a konkrét áthagyományozás az idősektől a fiataloknak! – nagyon és egyre jobban hiányzik manapság az új generációknak. Miért? Mert ez az új civilizáció úgy gondolkodik, hogy az idős ember hulladék, az időseket ki kell dobni. Ez embertelen! Nem, ezt nem szabad megengedni! A közvetlen, személytől személyhez szóló történetmesélésnek olyan hangvétele és kommunikációs módja van, amelyet semmilyen más eszköz nem tud helyettesíteni. Az az idős ember, aki hosszú ideig élt, és akinek megadatik, hogy élettörténetéről *világos és szenvedélyes tanúságot* tegyen, pótolhatatlan áldás. Képesek vagyunk-e felismerni és megbecsülni ez öregeknek ezt az ajándékát? Vajon a hitnek – és az élet értelmének – az átadása ma is az öregek meghallgatásának ezt az útját követi? Személyes tanúságot tudok tenni. A háborúval szembeni gyűlöletet és haragot nagyapámtól tanultam, aki 1914-ben Piavénál harcolt. Ő adta át nekem ezt a háborúval szembeni haragot. Mert mesélt nekem a háború szenvedéseiről. És ezt nem lehet könyvekből vagy más módon megtanulni,

hanem csak így, nagyszülőktől unokáknak továbbadva. És ez pótolhatatlan. Az élettapasztalat átadása a nagyszülőktől az unokáknak. Ma sajnos nem ez a helyzet, és azt gondolják az emberek, hogy a nagyszülő hulladék: nem! A nagyszülők egy nép élő emlékezetét jelentik, s a fiataloknak és a gyerekeknek meg kell hallgatniuk nagyszüleiket.

A mai, annyira „politikailag korrekt” kultúrában, úgy tűnik, hogy ez az út sokféle akadályba ütközik: a családban, a társadalomban, magában a keresztény közösségben. Egyesek még a történelemtanítás eltörlését is javasolják, mivel azt már nem fontos világról szóló felesleges információátadásnak tartják, mely erőforrásokat von el a jelen megismerésétől. Mintha csak tegnap születtünk volna!

A hit átadása viszont gyakran nélkülözi a „megélt történelem” szenvedélyét. A hit átadása nem azt jelenti, hogy bla-bla-blát mondunk, hanem a hit tapasztalatának az elmondását jelenti! Különböztet aligha vonzza az embereket, hogy az örökre szóló szeretetet, az adott szóhoz való hűséget, az odaadásban való állhatatosságot, a sérült és csüggedt arcok iránti együttérzést válasszák. Természetesen az élettörténetet tanúságtétellé kell alakítani, és a tanúságtételnek becsületesnek kell lennie. Természetesen nem becsületes az ideológia, mely a történelmet a saját sémáihoz igazítja; nem becsületes a propaganda, mely a történelmet saját csoportja népszerűsítésére megváltoztatja; nem becsületes a történelmet olyan bírósággá alakítani, ahol az egész múltat elítélik, és minden jövőtől elriasztanak. Becsületesnek lenni azt jelenti, hogy a történelmet úgy meséljük el, ahogy van, és csak azok tudják jól elmesélni, akik átélték. Ezért nagyon fontos, hogy meghallgassuk az időseket, meghallgassuk a nagyszülőket, fontos, hogy a gyerekek beszélgessenek velük.

Maguk az evangéliumok őszintén beszélnek el Jézus áldott történetét anélkül, hogy elhallgatnák a tanítványok hibáit, értetlenségeit, sőt árulásait is. „Ez a történelem, ez az igazság” – ez tanúságtétel. Ez az emlékezet ajándéka, melyet az Egyház „öregei” átadnak, kezdettől fogva, „kézről kézre” adva tovább a következő nemzedéknek. Jót fog tenni, ha megkérdezzük magunktól: mennyire értékeljük a hit átadásának ezt a módját, a közösség idős tagjai és a jövő felé nyitó fiatalok közötti stafétabot átadását? És itt eszembe jut valami, amit már sokszor elmondtam, de szeretném megismételni. Hogyan adjuk át a hitet? „Tessék, itt egy könyv, olvasd el!” – nem így! Így nem lehet közvetíteni a hitet. A hit dialektusban, azaz a családi beszélgetésben, a nagyszülők és az unokák, a szülők és az unokák között öröklődik. A hitet mindig dialektusban adjuk át, az évek során megtanult családi és tapasztalati dialektusban. Ezért olyan fontos a családon belüli párbeszéd, a gyermekek és a nagyszülők beszélgetése, akik a hit bölcsességével rendelkeznek.

Néha elgondolkodom ezen a furcsa anomálián. A keresztény beavatás katekizmusában ma bőkezűen merít Isten ígéjéből, és pontos információkat közöl a dogmákról, a hitnek megfelelő erkölcsről és a szentségekről. De gyakran hiányzik az Egyház megismerése, mely az egyházi közösség hite és élete valós történelmének meghallgatásából és a róla szóló tanúságtételből származik, a kezdetektől napjainkig. Gyermekként megtanuljuk Isten ígéjét a hittanórákon; de az Egyházat az osztályteremben és a globális információs médiából „tanuljuk”.

A hit történetének az elbeszélése olyan kell, hogy legyen, mint Mózes éneke, mint az evangéliumoknak és az Apostolok cselekedeteinek a tanúságtétele. Más szóval, olyan történet, amely képes Isten áldásait meghatottan, hiányosságainkat pedig becsületesen felidézni. Jó lenne, ha a katekézis programjaiban kezdettől fogva benne lenne a meghallgatás szokása is, az idősek megélt tapasztalatának meghallgatása, az Istentől kapott áldások világos megvallása, melyeket meg kell őriznünk, és a saját hűtlenségeink becsületes megvallása, melyeket jóvá kell tennünk és ki kell javítanunk. Az idősek akkor lépnek be az ígért földjére, melyet Isten minden nemzedéknek szán, amikor felajánlják a fiataloknak tanúságtételük szép beavatását, és átadják a hit történetét, a dialektusban megélt hitet, abban a családi dialektusban, abban az öregekről fiatalokra szálló dialektusban. Akkor az Úr Jézus vezetésével az idősek és a fiatalok együtt lépnek be az ő életének és szeretetének országába. Mindnyájan együtt. Mindenki a családban, ezzel a nagyszerű kincssel, a dialektusban átadott hittel.

5. Éles érzékekkel, hűségesen várjuk Isten látogatásait!

[Hűség Isten látogatásához az utánunk következő nemzedékért]

2022. március 30.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Az öregség témájával foglalkozó katekéziseink sorában ma a Szent Lukács evangélista által festett gyengéd képre tekintünk, mely két idős ember alakját, Simeont és Annát ábrázolja. Életüknek az ad értelemet, hogy mielőtt búcsút vennének ettől a világtól, várják Isten látogatását. Várták, hogy Isten meglátogassa őket, vagyis vártak Jézusra. Simeon a Szentlélek működésének köszönhetően megsejtette, hogy nem fog meghalni, míg meg nem látja a Messiást. Anna mindennap bejár a templomba, és annak szolgálatára szenteli magát. Mindketten felismerik az Úr jelenlétét a gyermek Jézusban, aki vigasszal tölti be hosszú várakozásukat, és megkönnyíti életből való távozásukat. Ez a jelenet a Jézussal való találkozásról és a búcsúzásról szól.

Mit tanulhatunk ettől a spirituális életerővel teli két idős embertől?

Megtanuljuk, hogy a várakozó hűség *élessé teszi az érzékeket*. Hiszen, mint tudjuk, a Szentlélek éppen ezt teszi: *megvilágosítja az érzékeket*. A *Veni Creator Spiritus* régi himnuszban, mellyel a Szentlelket ma is hívjuk, azt mondjuk: „Accende lumen sensibus”, gyújts fényt az érzékeknek, világítsd meg érzékeinket. A Lélek képes erre: a test érzékszerveinek korlátai és sebei ellenére élessé teszi a lélek érzékeit. Az öregség így vagy úgy, de gyengíti a test érzékenységét: van, aki kevésbé lát, kevésbé hall... De az az öregség, amely gyakorolta magát az Isten látogatására való várakozásban, nem fogja elszalasztani az ő átvonulását: sőt, később lesz arra, hogy észrevegye őt, érzékenyebben fogadja az Urat, amikor elhalad. Ne feledjük, hogy a keresztény emberre jellemző egyik magatartás az, hogy figyelünk az Úr látogatásaira, mert az Úr áthalad az életünkön, készítet és kér bennünket, hogy jobbak legyünk. Szent Ágoston azt mondta: „Félek az áthaladó Istentől.” – „De hogyhogy félsz?” – „Attól félek, hogy nem veszem észre, és hagyom továbbhaladni.” A Szentlélek az, aki felkészíti érzékeinket arra, hogy észrevegyük, amikor meglátogat bennünket az Úr, ahogyan Simeonnal és Annával is tette.

Ma nagyobb szükségünk van erre, mint valaha: *élő lelki érzékekkel rendelkező öregkorra* van szükségünk, mely képes felismerni Isten jeleit, sőt, Isten Jelét, Jézust. Olyan jel ő, aki mindig válságba sodor bennünket: Jézus válságba sodor, mert ő „az ellentmondás jele” (Lk 2,34) – de olyan jel, amely örömmel tölt el bennünket. Mert a válság nem feltétlenül okoz szomorúságot, nem: ha válságban vagy, és továbbra is szolgálod az Urat, az sokszor békével és örömmel tölt el. A *lelki érzékek elaltatása* – és ez rossz! –, a *lelki érzékek elaltatása*, a testi érzékek izgalomban és kábulatban tartása mellett, széles körben elterjedt kórtünet abban a társadalomban, amely az örök fiatalság illúzióját ápolja, és ami a legveszélyesebb, hogy ennek többnyire nincs is tudatában. Az emberek nem veszik észre, hogy el vannak altatva. És ez történik: mindig is megtörtént, és napjainkban is megtörténik: az érzékek

el vannak altatva, és nem is értjük, mi történik; a belső érzékek, a lélek érzékei, melyeknek fel kellene ismerniük, hogy Isten vagy a gonosz van-e jelen, el vannak altatva, nem tesznek különbséget.

Ha elveszítjük a tapintás vagy az ízlelés érzékenységét, azt azonnal észrevesszük. De ha a lélek érzékenységét veszítjük el, azt sokáig figyelmen kívül hagyhatjuk, élünk, de nem vesszük észre, hogy elvesztettük a lélek érzékenységét. Nem egyszerűen arról van szó, hogy gondolunk-e Istenre vagy a vallásra. A lelki érzékek érzéketlensége az együttérzésről és a könyörületről, a szégyenérzetről és a lelkiismeret-furdalásról, a hűségről és az odaadásról, a gyengédségről és a becsületről, saját felelősségünkről és másokért aggódó fájdalomunkról szól. Érdekes: az érzéketlenség miatt nem tudsz együttérezni, nem tudsz könyörületes lenni, nincs benned szégyenérzet és nem érzel lelkiismeret-furdalást, miután rosszat tettél. Így van: az elaltatott lelki érzékek mindent összezavarnak, és az ember nem érzi lelkében az ilyen dolgokat. És az öregség lesz úgymond az első veszteség. Az öregség lesz ennek az érzékenységvesztésnek az első áldozata. Abban a társadalomban, amely mindenekelőtt az élvezetre érzékeny, csak az történhet, hogy csökken a kiszolgáltatottak iránti figyelem, és a győztesek versengése kerekedik felül. És így elveszítjük az érzékenységet. Természetesen ott van az inklúzió retorikája, minden politikailag korrekt diskurzus rituális formulája. De ez még nem hoz valódi javulást a normális együttélés gyakorlatában: *a szociális gyengédség kultúrája nehezen fejlődik*. Nem: az emberi testvériség lelkülete – melyet úgy éreztem, újból erőteljesen hangsúlyoznom kell – olyan, mint egy levetett ruha, mely csodálatos, igen, de... múzeumban áll. Elveszítjük az emberi érzékenységet, elveszítjük a léleknek ezeket a mozgulásait, amelyek emberivé tesznek bennünket.

Igaz, a való életben meghatódva és hálával figyelhetünk meg sok fiatalt, aki képes teljes mértékben megbecsülni ezt a testvériséget. De épp itt van a probléma: van egy szakadék, egy bűnös szakadék a szociális gyengédség eme életerejének tanúságtétele és a konformizmus között, amely arra kényszeríti a fiatalokat, hogy egészen másképp beszéljék el önmagukat. Mit tehetünk e szakadék áthidalása érdekében?

Simeon és Anna történetéből, de más, a Lélekre érzékeny idősekről szóló bibliai történetekből is érkezik rejtett jelzés, melyet érdemes előtérbe állítanunk. Miben áll konkrétan a kinyilatkoztatás, amely begyűjtja Simeon és Anna érzékenységét? Abban áll, hogy egy gyermekben, aki nem tőlük származik, és akit első ízben látnak, Isten látogatásának biztos jelét ismerik fel. Elfogadják, hogy *nem főszereplők, hanem csak tanúk*. És amikor az egyén elfogadja, hogy nem főszereplő, hanem tanúként vonódik be, akkor a dolog jól megy: az a férfi vagy nő jól halad az érettségben. Az emberben mindig ott él a vágy, hogy főszereplő legyen, de ha ezt nem adja fel, akkor sosem fog érettebbé válni ezen az úton az öregkor teljessége felé. Isten látogatása nem valósul meg az ő életükben, azokéban, akik főszereplők akarnak lenni, és sosem tanúk. Isten látogatása nem hozza őket színre szabadítóként: Isten nem az ő nemzedékükben ölt testet, hanem az eljövendő nemzedékben. Elveszítik a lelküket, elveszítik a kedvüket az érett élethez, és ahogy mondani szokták, felszínesen élnek. Ez a felszínesek nagy generációja, akik nem engedik meg maguk-

nak, hogy a lélek érzékenységevel érezzék a dolgokat. De miért nem engedik meg? Részben lustaságból, részben pedig azért, mert már nem képesek rá: elveszítették. Elszomorító, amikor egy civilizáció elveszíti a lélek érzékenységét. Viszont gyönyörű, amikor olyan öregekkel találkozunk, mint Simeon és Anna, akik megőrzik a léleknek ezt az érzékenységét, és képesek megérteni a különböző helyzeteket, ahogy ők ketten megértették az előttük álló helyzetet, a Messiás megmutatkozását. Nincs bennük neheztelés vagy vádaskodás, ezért, amikor ebben a statikus állapotban vannak. Ehelyett nagy meghatottság és nagy vigasztalás van bennük, amikor a lelki érzékek még élnek. Meghatódottság és vigasztalás, mert láthatják és hirdethetik, hogy nemzedékük történelme nem veszett el, nem veszett kárba, éppen egy olyan esemény miatt, amely az utánuk következő nemzedékben ölt testet és mutatkozik meg. És ezt érzi az idős ember, amikor unokái elmennek hozzá beszélgetni: úgy érzi, újjáéled. „Ó, az életem még itt van.” Nagyon fontos, hogy felkeressük az időseket, nagyon fontos, hogy meghallgassuk őket. Nagyon fontos, hogy beszélgessünk velük, mert végbemegy a civilizációknak ez a cseréje, az érettségnek ez a cseréje a fiatalok és az idősek között. És ekképpen civilizációnk érett módon halad előre.

Csak a lelki öregség képes ezt a tanúságot alázatosan és elragadóan megtenni, ami mindenki előtt mérvadóvá és példamutatóvá teszi. A lélek érzékenységét ápoló öregség *kiolt minden irigységet a nemzedékek között*, minden neheztelést, minden vádaskodást, hogy eljőjön Isten a következő nemzedékben, aki akkor érkezik el, amikor ő, az öreg búcsút vesz. Ez történik egy *nyitott időssel*, amikor egy *nyitott fiatallal* találkozik: búcsút vesz az élettől, de – idézőjelben – átadja saját életét az új nemzedéknek. És ez Simeon és Anna búcsúja: „Most már békében elmehetek.” Az öregkor lelki érzékenysége képes arra, hogy a nemzedékek közötti versengést és vizályt valóban és véglegesen lebontsa. Felülmúlja, ez az érzékenység: az idősek ezzel az érzékenységgel felülmúlják a vizályt, túllépnek rajta, az egységet választják, nem a vizályt. Az ember számára ez bizonyára lehetetlen, de Isten számára lehetséges. És ma oly nagy szükségünk van rá, a lélek érzékenységére, a lélek érettségére, szükségünk van bölcs, lelkükben érett öregekre, akik reményt adnak nekünk az élethez!

6. Az öregek hulladékként kezelése súlyos bűn!

[„Tiszteld apádat és anyádat”: a leélt élet iránti szeretet]

2022. április 20.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Ma Isten igéjének segítségével, melyet az imént hallottunk [Sir 3,3–6.12–13.16], az öregkor törekenységével kezdünk foglalkozni, melyre különösen jellemző az elveszettség, a csüggedés, a veszteség, az elhagyatottság, a kiábrándultság és a kétség megtapasztalása. Természetesen az élet drámai – néha tragikus – helyzeteivel szembeni törekenységet az élet bármely időszakában megtapasztalhatjuk. De ha időskorban történnek ilyenek, akkor előfordul, hogy az kevésbé hat másokra, bizonyos mértékig megszokott dolognak tartják, vagy akár bosszankodnak is miatta. Hányszor hallottuk vagy gondoltuk már: „Az öregek csak bosszúságot okoznak”; mondtuk, gondoltuk... A gyermek- és ifjúkorban kapott súlyos sebek joggal váltanak ki igazságtalanság miatti méltatlankodást, lázadást, sőt erőt adnak, hogy válaszoljunk rájuk, küzdjünk ellenük. Az öregkor sebeit viszont, még ha súlyosak is, elkerülhetetlenül az az érzés kíséri, hogy az élet nem hazudtolja meg önmagát, hiszen már leéltük. És így az öregeket kissé a tapasztalatvilágunkból is eltávolítjuk: el akarjuk távolítani őket. A közös emberi tapasztalat szerint a szeretet – ahogy mondani szokták – „leszálló”: nem tér vissza a mögöttünk hagyott életre ugyanazzal az erővel, amellyel a még előttünk álló életre árad. A szeretet ingyenessége ebben is megjelenik: a szülők ezt mindig is tudták, az öregek hamar megtanulják. Mindazonáltal a kinyilatkoztatás a szeretet másfajta viszonzása előtt nyit utat: ez az út a *tisztelet* útja, az előttünk jártak iránti tiszteleté. Az előttünk járt emberek iránti *tisztelet* itt kezdődik: az idősek tiszteletével.

Ezt a különleges szeretetet, mely a tisztelet – vagyis egyszerre gyengédség és megbecsülés – formájában irányul az idősek felé, Isten parancsa pecsételi meg. „Tiszteld apádat és anyádat” – ünnepélyes kötelezettség, a tízparancsolat „második táblájának” első parancsolata. Nem csak a saját apánkról és anyánkról van szó. A minket megelőző nemzedékről és nemzedékekről van szó, akiknek távozása lassú és elhúzódó is lehet, megteremtve a más korosztályokkal való tartós együttélés idejét és terét. Más szóval, az életben lévő összes öregről szó van.

A *tisztelet* jó szó arra, hogy keretbe foglaljuk a szeretet öregeknek történő visszaadásának ezt a területét. Vagyis mi megkaptuk a szülők, a nagyszülők szeretetét, most pedig viszonzzuk nekik, az időseknek, a nagyszülőknek ezt a szeretetet. Mára újra felfedeztük a „méltóság” kifejezést, amellyel a mindenki élete iránti tiszteletet, a mindenki életével való törődés értékét jelezzük. A méltóság itt lényegében a tiszteletnek felel meg: a tisztelet az apa és anya iránt, a tisztelet az idősek iránt nem más, mint méltóságuk elismerése.

Gondolkodjunk el a szeretetnek ezen a szép kifejezésén, a tiszteleten, a megbecsülésen. A betegek ápolása, az önellátásra képtelenek segítése, az ellátás biztosítása ugyanis *nélkülözheti a tiszteletet*. Hiányzik a tisztelet, ha a túlzott bizalmas kapcsó-

lat ahelyett, hogy tapintatban, szeretetben, gyengédségben és tiszteletben nyilvánulna meg, durvasággá és visszaéléssé válik. Amikor a gyengeséget megróják, sőt büntetik, mintha bűn lenne. Amikor a zavarodottság és a bizonytalanság gúnyra és agresszióra ad alkalmat. Ez előfordulhat otthon, az idősek otthonában, de a hivatalokban vagy a város közterein is. Ha a fiatalokban – akár közvetve is – az idősek iránt, gyengeségeik és bizonytalanságuk iránt leereszkedő, sőt megvető magatartást ösztönzünk, az szörnyű dolgokat eredményez. Elképzelhetetlen túlkapások előtt nyit utat. Azok a fiatalok, akik felgyújtják egy „hajléktalan” takaróját – ezt láttuk –, mert emberi selejtnek tekintik, a jéghegy csúcsa, vagyis megvetése egy olyan életnek, amely a fiatalkor vonzó vonásaitól és törekvéseitől eltávolodva máris hulladékéletnek tűnik. Sokszor azt gondoljuk, hogy az öreg ember hulladék, vagy mi magunk dobjuk a hulladékba. Megvetjük az öreget, kidobjuk őket az életből, félreállítjuk őket.

Ez a megvetés, amely megbecsteleníti az öreget, valójában mindannyiunkat megbecstelenít. Ha megbecstelenítem az öreget, magamat is megbecstelenítem. A *Sirák fia* könyvéből vett szakasz, amelyet az [általános kihallgatás] elején hallottunk, jogosan kemény szavakkal szól ezzel a meggyalázással szemben, amely bosszúért kiált Istennél. Ehhez kapcsolódóan van egy nagyon beszédes szakasza Noé történetének. Az öreg Noé, a vízözön hőse, aki még keményen dolgozik, eszméletlenül fekszik, miután túl sokat ivott. Már öreg, de túl sokat ivott. Fiai, hogy ne ébresszék fel zavarában, gyengéden, lesütött szemmel, nagy tisztelettel betakarják. Nagyon szép ez a szöveg, és mindent elmond az idős embernek járó tiszteletéről; elfedjük az idős ember gyengeségeit, hogy ne kelljen szégyenkeznie, ez a szöveg sokat segít nekünk!

Az öregek rendelkezésére bocsátott anyagi segítségek ellenére, melyeket a gazdagabb és szervezettebb társadalmak nyújtanak – melyekre természetesen büszkék lehetünk – a szeretetnek ezen különleges viszonzásáért, a tiszteletért folytatott küzdelem még gyengének és kezdetlegesnek tűnik számomra. Mindent meg kell tennünk, hogy támogassuk és ösztönözzük ezt a törekvést, jobb társadalmi és kulturális támogatást kell nyújtanunk azoknak, akik érzékenyek a „szeretet civilizációjának” erre a meghatározó formájára. Ezen a ponton hadd tanácsoljam a szülőknek: kérem, vigyétek közelebb gyermekeiteket, kisebbeket-nagyobbakat egyaránt, az idősekhez, mindig vigyétek közelebb! Amikor egy idős ember megbetegszik, néha azt se tudja, mi történik vele, de ti mindig vigyétek közel gyermekeiteket: tudassátok vele, hogy testünk összeköt bennünket, az ő testük tette lehetővé, hogy most itt lehetünk. Kérlek, ne taszítsátok el magatoktól az időseket! És ha nincs más lehetőség, mint elhelyezni egy idősek otthonába, kérlek, látogassátok őket, és vigyétek magatokkal a gyerekeket is: az idősek civilizációjunk becsületét jelentik, akik megnyitották előttünk az ajtókat. Sokszor a gyerekek elfelejtik ezt.

Elmesélek nektek egy személyes történetet: Buenos Airesben örömmel látogattam az idősothonokat. Gyakran elmentem, és mindenkihez odamentem. Emlékszem, egyszer megkérdeztem egy hölgyet: „Hány gyereke van?” – „Négy, mind házások, unokákkal.” És elkezdett mesélni a családjáról. „És jönnek látogatóba?” – „Igen, mindig jönnek!” Amikor kimentem a szobából, a nővér, aki hallott mindent, így

szólt hozzám: „Atyám, hazudott a hölgy, hogy fedezze a gyermekeit. Már fél éve nem jött senki!” Ez az öregek eldobása, az öregek hulladékként kezelése! Kérem szépen: ez súlyos bűn!

Ez az első nagy parancsolat, az egyetlen, amely a jutalmat is megnevezi: „Tiszteld apádat és anyádat, és hosszú életed lesz a földön.” Ez az az öregek tiszteletére szólító parancsolat áldást ad nekünk, amely így nyilvánul meg: „Hosszú életed lesz.” Kérlek benneteket, becsüljétek meg az öregeket! Ha meggyengül az értelmük, akkor is becsüljétek meg őket, mert ők a történelem jelenléte, a családom jelenléte, és nekik köszönhetően vagyok itt! Mindannyian elmondhatjuk: „Köszönöm neked, nagypapa és nagymama, hogy élek.” Kérlek, ne hagyjátok őket magukra. És ez, az öregek gondozása nem kozmetika és plasztikai sebészet kérdése: nem! Inkább megbecsülés kérdése, amelynek át kell alakítania a fiataloknak az étellel és annak szakaszaival kapcsolatos nevelését. A szeretet a mindannyiunkban közös emberi iránt, beleértve a *leélt élet iránti tiszteletet* is, nem az öregek dolga. Inkább olyan igyekezet, amely ragyogóvá teszi az öregek legjobb tulajdonságait megöröklő fiatalokat. Isten Lelkének bölcsessége adja meg nekünk, hogy a szükséges energiával megnyíljunk ennek az igazi kulturális forradalomnak a horizontja előtt!

7. A fiatalok és az idősek közötti szövetségen múlik a világ jövője!

[Noémi, a nemzedékek közötti szövetség jövőt nyit előttünk]

2022. április 27.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok! Isten hozott benneteket!

Ma tovább gondolkodunk az idősekről, a nagyszülőkről, az öregségről, csúnyán hangzik ez a szó, de nem, az öregek nagyszerűek, gyönyörűek! Ma Rut ragyogó könyve, a Biblia egyik gyöngyszeme fog inspirálni bennünket. Rut példabeszéde rávilágít a családi kötelékek szépségére: a párkapcsolat által létrehozott, de a párkapcsolaton túlmutató kötelékekre. A szeretetnek olyan erős kötelékei ezek, amelyekben a szeretet családi nyelvtanát alkotó alapvető, poliéderszerű szeretetszálak tökéletessége sugárzik. Ez a nyelvtan életerőt és életadó bölcsességet hoz a közösséget felépítő kapcsolatok egészébe. Az Énekek énekéhez képest Rut könyve olyan, mint a hitvesi szerelem díptichonjának másik táblája. Ugyanolyan fontos, ugyanolyan elengedhetetlen, azt az erőt és költészetet ünnepli ugyanis, amely a nemzedékeket, a rokonságot összekapcsoló kapcsolatokban, az odaadásban és hűségben megmutatkozó kötelékekben lakozik, melyek az egész családi konstellációt behálózzák. S ezek még arra is képessé válnak, hogy egy pár életének drámai konjunktúráiba a szeretet elképzelhetetlen erejét hozzák, mely képes újraindítani benne a reményt és a jövőt.

Tudjuk, hogy a házasság által teremtett rokoni kapcsolatokról, különösen az anyós és a meny kapcsolatáról szóló közhelyek ellene szólnak ennek a szemléletnek. De éppen emiatt válik Isten szava értékessé. A hit inspirációja a legáltalánosabb előítéletekkel szembeni tanúságtétel horizontját tudja megnyitni, mely az egész emberi közösség számára értékes horizont. Biztatlak benneteket, hogy fedezzétek fel újra Rut könyvét! Különösen a szeretetről való elmélkedésben és a családról tartott katekézisben.

Ez a kis könyv értékes tanítást tartalmaz a nemzedékek közötti szövetségről is: ahol a fiatalság képes arra, hogy visszaadja az öregkor lelkesedését – ez lényegi fontosságú: amikor a fiatalság visszaadja a lelkesedést az öregeknek –, ahol az öregek képesek arra, hogy újra megnyissák a jövőt a sebzett ifjúságnak. Az idős Noémi eleinte, bár meghatódik menyeeinek, két fia özvegyeinek szeretetétől, borúlátó a sorsukat illetően egy olyan nép körében, amely nem a sajátjuk. Ezért szeretettel arra biztatja a fiatal nőket, hogy térjenek vissza a családjukhoz, hogy új életet kezdjenek – fiatalok voltak ezek az özvegy nők. Azt mondja: „Nem tehetek semmit sem értetek.” Már ez is szeretetből fakadó tettnek tűnik: az idős asszony, akinek már nincs férje, sem gyermeke, kéri a menyeeit, hogy hagyják magára. Ugyanakkor egyfajta lemondó csüggedtség is van benne: a férjük védelmétől megfosztott, idegenből jött özvegyek számára nincs lehetséges jövő. Rut tudja ezt, és ellenáll ennek a nagylelkű ajánlatnak; nem akar hazamenni. Az anyós és meny között létrejött kapcsolaton Isten áldása van: Noémi nem kérheti, hogy elhagyják. Noémi először inkább rezignálnak, mint boldognak tűnik az ajánlat miatt: talán

úgy gondolja, hogy ez a furcsa kötelék mindkettőjük számára növeli a kockázatot. Bizonyos esetekben az idősek pesszimizmusra való hajlamát a fiatalok szeretetteljes nyomásával kell ellensúlyozni.

Valóban, Noémi, akit meghatott Rut odaadása, felocsúdik pesszimizmusából, sőt kezdeményező szerepet vállal, és új jövőt nyit Rut előtt. Tanítja és bátorítja Rutot, fia özvegyét, hogy szerezzen új férjet magának Izraelben. Boász, a jelölt, nemeslelkűségéről tesz tanúbizonyságot azzal, hogy megvédi Rutot az alkalmazottjaitól. Sajnos ez a veszély ma is leselkedik a védtelen nőkre.

Rut új házasságát ünneplik, és helyreáll a világ rendje. Izrael asszonyai azt mondják Noéminek, hogy Rut, az idegen asszony, „többet ér hét fiánál”, és hogy házassága „az Úr áldása” lesz. Noémi, aki tele volt keserűséggel, és azt is mondta, hogy a neve keserűség, öregkorára megismeri annak örömét, hogy része van egy új születés elindulásában. Nézzétek csak, mennyi „csoda” kíséri ennek az idős asszonynak a megtérését! Megtért arra az elkötelezettségre, hogy szeretettel rendelkezésre álljon egy veszteségtől sújtott és az elhagyatottság veszélyének kitett nemzedék jövője érdekében. A helyreállt kapcsolat frontjai ugyanazok, melyeknek a józan ész előítéletei által előrevetített valószínűségek szerint leküzdhetetlen törésekhez kellene vezetniük. Ezzel szemben a hit és a szeretet lehetővé teszi, hogy legyőzzék őket: az anyós legyőzi a saját fia miatt érzett féltékenységét azzal, hogy szereti Rut új kötelékét; Izrael asszonyai legyőzik az idegennel szembeni bizalmatlanságukat (és ha az asszonyok megteszik, akkor mindenki megteszi); az egyedülálló lánynak a férfi hatalmával szembeni sebezhetősége egy szeretettel és tisztelettel teli kötélléssel békül meg.

És mindezt azért lehetséges, mert a fiatal Rut makacsul hűséges volt egy etnikai és vallási előítéleteknek kitett kötelékhez. Itt megismétlem azt, amit az elején mondtam, ma az anyós egy mitikus alak, nem mondom, hogy ördöggént, de mindig kellemetlen alakként gondolunk rá. De hát az anyós a férjed anyja, a feleséged anyja! Ma erre a bizonyos mértékig elterjedt érzésre gondolunk: minél távolabb van az anyós, annál jobb. Nem! Ő anya, ő egy idős ember. Az egyik legszebb dolog a nagymamáknak az, amikor látják az unokáikat; amikor gyerekeiknek gyerekeik születnek, a nagymamák életre kelnek. Nézzétek meg jól, milyen kapcsolatokat van az anyósokkal: néha kicsit különösek, de ő adta neked házastársad anyaságát, mindent ő adott neked. Legalább boldoggá kell tenned, hogy boldogan tölthesse öregkorát. És ha van valamilyen hibája, segíteni kell, hogy tudjon változtatni. Nektek, anyósoknak is mondom: vigyázzatok a nyelvetekre, mert a nyelv az anyósok egyik legnagyobb bűne, vigyázzatok!

Rut pedig ebben a könyvben elfogadja anyósát, új életet önt belé, az idős Noémi pedig vállalja annak kezdeményezését, hogy Rut számára újra jövőt nyisson, és nem elégszik meg azzal, hogy élvezze támogatását. Ha a fiatalok megnyílnak a hála azért, amit kaptak, és az idősek kezdeményezik a fiatalok jövőjének újranyitását, semmi sem állíthatja meg Isten áldásainak virágzását a népek között! Kérlek benneteket, a fiatalok beszéljenek a nagyszüleikkel, a fiatalok beszéljenek az öregekkel, az öregek pedig beszéljenek a fiatalokkal! Erősen vissza kell állítanunk ezt a hidat, üdvösség és boldogság áramlik ott! Az Úr segítsen bennünket, hogy ezáltal a

családokban növekedjen a harmónia, az építő harmónia, mely összeköti az öregeket a fiatalokkal, az a szépséges híd, amelyet óvnunk és őriznünk kell!

8. A hit nem „öregeknek való” dolog!

[Eleazár, a következetes hit, a becsület öröksége]

2022. május 4.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Az öregkorról szóló katekézisek során ma egy bibliai szereplővel – egy idős férfival –, Eleazárral találkozunk, aki Antiochusz Epifanész üldözése idején élt. Gyönyörű alak. Alakja tanúságot tesz arról a különleges kapcsolatról, amely az *öregkor hűsége és a hit becsületes megélése* között fennáll. Eleazár egy büszke ember! Pontosan a hit becsületéről szeretnék beszélni, nem csak a hit következetességéről, a hit hirdetéséről, a hit ellenállásáról. A hit becsületes megélése időről időre nyomás, sőt erőszakos nyomás alá kerül az uralkodó kultúra részéről, amely megpróbálja lealacsonyítani azt azáltal, hogy régészeti leletként, régi babonaként, anakronisztikus ragaszkodásként stb. kezeli.

A bibliai történet – hallottunk belőle egy kis részletet [2Mak 6,18.23–25], de jó lenne, ha elolvasnátok az egészet [2Mak 6,18–35] – arról az epizódról szól, amikor a zsidókat egy királyi rendelettel arra kényszerítették, hogy bálványoknak áldozott húst egyenek. Amikor Eleazárra került a sor, aki egy kilencvenes éveiben járó, mindenki által nagyra becsült és tekintélyes öregember volt, a király tisztviselői azt tanácsolták neki, hogy színleljen, tegyen úgy, mintha megenné a húst anélkül, hogy valóban megenné. Vallási képmutatás... Rengeteg egyházi képmutatás, klerikális képmutatás van! Ezek azt mondják neki: „Na, légy egy kicsit képmutató, senki sem fogja észrevenni!” Így Eleazár megmenekülhetett volna, és a barátság nevében – mondták ezek – elfogadhatta volna az ő könyörületet és szeretetet kifejező gesztusukat. Végül is – győzködték – ez egy apró gesztus, úgy tenni, mintha enne, de mégsem eszik, egy jelentéktelen gesztus.

Apróság, de Eleazár nyugodt és határozott válasza egy olyan érvet használ, amely szíven üt bennünket. Lényege a következő: a hit meggyalázása idős korban, hogy még pár napot nyerjünk, nem hasonlítható ahhoz az örökséghez, amelyet a fiatalokra, egész nemzedékekre kell hagyni. Derék ember ez az Eleazár! Az az öreg ember, aki egy egész életen át hitével összhangban élt, és most belemegy abba, hogy úgy tegyen, mintha megtagadná azt, arra kárhoztatja az új nemzedéket, hogy azt higgye, az egész hit csak tettetés, egy külső burok, melyet el lehet hagyni, azt gondolva, hogy bensőnkben megőrizhető. Ez nem így van, mondja Eleazár. Az ilyen viselkedés nem becsüli a hitet, Isten előtt sem. És ennek a külső bagatellizálásnak a hatása pusztító a fiatalok bensőjére nézve. Csodálatos ennek az embernek a hűsége, aki gondol a fiatalokra, gondol a jövőbeli örökségre, gondol népére!

Éppen az öregség – és ez jó az öregeknek – jelenik meg itt úgy, mint ennek a tanúságtételnek a döntő, pótolhatatlan helye. Az az idős ember, aki kiszolgáltatottsága miatt belemenne abba, hogy a hit gyakorlását lényegtelennek tekintse, elhítené a fiatalokkal, hogy a hitnek nincs valódi kapcsolata az élettel. Kezdetől fogva úgy tűnne a fiatalok számára, hogy a hit csak viselkedésformák összessége, melyeket

szükség esetén színlelni vagy elrejtteni lehet, mert egyik sem olyan fontos az élet szempontjából.

Az ősi heterodox gnózis, mely a korai századokban igen erős és rendkívül csábító csapda volt a kereszténység számára, pontosan erről szólt – régi dolog ez –: hogy a hit csak lelki dolog, nem pedig gyakorlat; az elme ereje, nem pedig életforma. A hithez való hűségnek és hívő becsületnek – ezen eretnokség szerint – semmi köze az életvitelhez, a közösség intézményeihez, a test szimbólumaihoz. E nézőpontnak erős a csábító ereje, mert egy vitathatatlan igazságot értelmez – a maga módján –: a hitet sosem lehet étkezési szabályok vagy társadalmi gyakorlatok összességére szűkíteni. A hit valami más. A baj az, hogy ennek az igazságnak a gnosztikus radikalizálása semmissé teszi a keresztény hit realizmusát, mert a keresztény hit realista, a keresztény hit nemcsak a hitvallás elmondása, hanem a hitvallás szerinti gondolkodás, a hitvallás szerinti érzésvilág, a hitvallás szerinti cselekvés. Kézzen történő cselekvés. Ez a gnosztikus javaslat viszont színlelés: az a fontos, hogy legyen benned spiritualitás, és aztán tehetsz, amit akarsz. Csakhogy ez nem keresztény! Ez a gnosztikusok első eretnoksége, mely nagyon divatos manapság, sok lelkiismereti központban és máshol. És kiüresíti ezeknek az embereknek a tanúságtételét, mely Isten konkrét jeleit mutatja a közösség életében, és a test gesztusain keresztül ellenáll az elme eltévelyedéseinek.

A gnosztikus kísértés, mely az egyik – mondjuk ki – mai eretnokség, korunk egyik vallási elhajlása, továbbra is jelen van. Társadalmunk és kultúránk számos irányvonalában a hit gyakorlását kedvezőtlen színben tüntetik fel, részint kulturális ironiával, részint rejtett kirekesztéssel. A hit gyakorlását e gnosztikusok, akik már Jézus idejében is léteztek, haszontalan, sőt káros külsőségnek, elavult maradványnak, álcázott babonának tartják. Röviden: öregeknek való dolognak. Ez a megkülönböztetés nélküli kritika erős nyomást gyakorol a fiatal nemzedékekre. Természetesen tudjuk, hogy a hit gyakorlása lélektelen külsőséggé válhat – ez a másik veszély, az ellenkezője –, de önmagában nem az. Talán éppen nekünk, időseknek van ezzel kapcsolatban roppant fontos küldetésünk: *visszaadni a hit becsületét*, következetessé tenni, mint amilyen Eleazár tanúságtétele volt, következetes és hű a végső-kig. A hit gyakorlása nem a gyengeségünknek, hanem az erőnknek a jele. Nem vagyunk már fiatalok. Nem vicceltünk, amikor elindultunk az Úr útján!

A hit mindvégig tiszteletet és megbecsülést érdemel: megváltoztatta az életünket, megtisztította az elménket, megtanított Isten imadására és felebarátaink szeretetére. Áldás mindenki számára! De az egész hit, és nem csak annak egyik része. Ne cseréljük el a hitet egy pár nyugodt napért, hanem tegyünk úgy, ahogy Eleazár, legyünk következetesek a végső-kig, akár a vértanúságig! Épp idős korunkban fogjuk megmutatni – teljes alázattal és szilárdsággal –, hogy a hit nem „öregeknek való” dolog, hanem életkérdés. Higgyünk a Szentlélekben, aki mindent újjáteremt! Ő készségesen segít nekünk!

Kedves idős – hogy ne mondjam, öreg – testvéreim és nővéreim, ugyanabban a korosztályban vagyunk, kérlek benneteket, nézzünk a fiatalokra! Ők figyelnek bennünket, ne felejtjük el! Eszembe jut az a csodálatos film a háború utáni időszakból: „A gyermekek figyelnek bennünket.” Ugyanezt mondhatjuk a fiatalokról:

a fiatalok figyelnek bennünket, és a mi következetes hűségünk gyönyörű életutat nyithat előttük. Egy esetleges képmutatás viszont nagy kárt okoz. Imádkozzunk egymásért, hogy Isten áldjon meg valamennyiünket, öregeket!

9. Adjunk teret a nagyszülőknek az unokák nevelésében!

[Judit, csodálatra méltó fiatalság, nagylelkű öregség]]

2022. május 11.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Ma Juditról, egy bibliai hősnőről lesz szó. A nevét viselő könyv befejezése – hallottunk belőle egy részletet [Jud 16,21.23–24] – összefoglalja Judit életének utolsó szakaszát. Olyan asszonyról van szó, aki megvédte Izraelt ellenségeivel szemben. Judit egy fiatal és erényes zsidó özvegy, aki hitének, szépségének és ravaszságának köszönhetően megmenti Betilua városát és Júda népét az erőszakos és istenyalázó ellenségnek, Holofernésznek, Nabukodonozor asszír király hadvezérének az ostromától. Ravasz módon sikerül elvágnia az országával ellenséges diktátor torkát. Bátor volt ez a nő, és volt hite.

A kockázatos vállalkozás után, melynek főszereplője volt, Judit visszatér városába, Betiluába, ahol szép öregkorban van része, egészen százötéves koráig él. Eljött számára az öregkor ideje, ahogy sok más ember számára is: van, akinél egy fáradtságos munkával töltött élet után, van, akinél egy fordulatossá vagy valamire egészen odaszánt élet után. A hősiesség nem csak reflektorfénybe kerülő, nagy eseményekhez kapcsolódik, mint például Judit esetében, aki megölte a diktátort: a hősiesség gyakran egy nehéz helyzetben lévő család, egy fenyegetett közösség iránti kitartó szeretetben rejlik.

Judit több mint száz évet élt, ami különleges áldás. De manapság nem is olyan ritka, hogy a nyugdíjazás után még ilyen sokáig éljen valaki. Hogyan értelmezzük ezt a rendelkezésünkre álló időt, hogyan hozzuk ki belőle a legtöbbet? „Ma nyugdíjba megyek, de sok év vár még rám... Mit tehetek ezekben az években, hogyan tudok növekedni – életkorban, az megy magától –, de hogyan tudok növekedni tekintélyben, életszentségben, bölcsességben?”

Sokan úgy várják a nyugdíjba vonulást, mint a jól megérdemelt és hön áhított pihenés időszakát a megterhelő és fárasztó tevékenységek után. De az is előfordul, hogy a munka befejezése aggodalmat vált ki, és némi szorongással várja az ember: „Mit fogok most csinálni, hogy az életemből eltűnik mindaz, ami oly sokáig betöltötte?” Ezt a kérdést tesszük fel magunknak. A mindennapi munka emberi kapcsolatokat is jelent, kenyérkeresettel járó elégedettséget, annak megélését, hogy van szerepem, kellően megbecsülnek, a pusztán munkaidőn túl is vannak elfoglaltságaim.

Természetesen ott van az unokákkal való törődés örömteli és fárasztó munkája – és manapság a nagyszülőknek rendkívül fontos szerepük van a családban, az unokák felnevelésében –, de azt is tudjuk, hogy ma egyre kevesebb gyermek születik, és a szülők gyakran távolabb vannak, többet kell utazniuk, a munka és a lakhatás szempontjából kedvezőtlen helyzetben vannak. Néha viszont vonakodnak attól, hogy a gyermeknevelésben bármit is a nagyszülőkre bízzanak, csak a szó szoros

értelmében vett vigyázásra, kiségetésre veszik igénybe őket. Valaki kissé ironikusan mosolyogva azt mondta nekem: „Manapság, a mai társadalmi-gazdasági helyzetben a nagyszülők fontosabbá váltak, mert van nyugdíjuk.” Új igények merülnek fel – a nevelési és szülői kapcsolatok terén is –, amelyek a generációk közötti hagyományos szövetség átalakítását kérik tőlünk.

De tegyük fel magunknak a kérdést, vajon teszünk-e erőfeszítést ezért az átalakításért. Vagy egyszerűen csak elszenvetjük az anyagi és gazdasági körülmények miatti tehetetlenséget? A generációk együttes jelenléte ténylegesen egyre hosszabbodik. Próbáljuk-e – együtt valamennyien – emberibbé, szeretetteljesebbé, igazságosabbá tenni ezeket a körülményeket a modern társadalmak új adottságai között? A nagyszülők számára hivatásuk fontos része, hogy támogassák gyermekeiket a gyermeknevelésben. A kicsik megtanulják a gyengédség erejét és a törekénység iránti tiszteletet: ezek pótolhatatlan „tananyagok”, melyeket a nagyszülőkkel könnyebb átadni és befogadni. A nagyszülők pedig megtanulják, hogy a gyengédség és a törekénység nem csupán a hanyatlás jele: a fiatalok számára ezek olyan leckék, amelyek emberivé teszik a jövőt.

Judit korán megözvegyül, gyermekei nincsenek, de idős asszonyként képes egy teljes értékű és derűs életszakaszt megélni, annak tudatában, hogy teljesítette a küldetést, amelyet az Úr rábízott. Számára ez annak az ideje, hogy a bölcsesség, a gyengédség, az ajándékok gazdag örökségét hagyja a családra és a közösségre: a *jónak és nem csak a javaknak az örökségét*. Amikor örökségre gondolunk, nemegyszer a *javakra* és nem arra a *jóra* gondolunk, amit öregkorunkban tettünk, amit elvetettünk, arra a *jóra*, ami a legszebb örökség, amit másokra hagyhatunk.

Éppen idős korában Judit „felszabadította a kedvenc szolgáját”. Ez a hozzá köze álló ember iránti figyelmes és emberséges tisztelet jele. Ez a szolgáló elkísérte őt annak idején, amikor a diktátort legyőzte, amikor elvágta a torkát. Öregként az ember veszít egy kicsit a látásából, de belső tekintete áthatóbbá válik: a szívével lát. Képesé válik olyan dolgok meglátására, amelyeket korábban nem vett észre. Az öregek tudnak nézni és tudnak látni... Így van: az Úr nem csak a fiatalokra és az erősekre bízta talentumait: mindenkinek szán talentumokat, személyre szabottan, az öregeknek is. Közösségeink életében fel kell tudnunk használni sok idős ember tehetségét és karizmáját, akik bár koruknál fogva nyugdíjasok, mégis olyan gazdagságot jelentenek, amelyet ki kell használnunk. Ez az idősektől kreatív figyelmet, új figyelmet, nagylelkű rendelkezésre állást igényel. Az aktív élet korábbi készségei elveszítik kényszerítő szerepüket, és az adományozás erőforrásaivá válnak: tanítás, tanácsadás, építés, gondoskodás, meghallgatás... Kivált a leghátrányosabb helyzetűek felé, akik nem engedhetnek meg maguknak semmilyen tanulást, vagy akik ki vannak szolgáltatva magányuknak.

Judit felszabadította szolgáját, és mindenkit elhalmozott figyelmességeivel. Fiatal nőként bátorságával vívta ki a közösség megbecsülését. Idősként a többiek szabadságát és szeretetét gazdagító gyengédségével érdemelte ki. Judit nem egy olyan nyugdíjas, aki melankolikusan éli ürességét: ő egy szenvedélyes idős asszony, aki ajándékokkal tölti meg az Istentől kapott időt. Ajánlom: vegyétek kezetekbe, valamelyik nap, a Bibliát, és keressétek meg benne Judit könyvét: rövid, olvasmá-

nyos, alig tíz oldal. Olvassátok el ennek a bátor asszonynak a történetét, aki így, gyengédséggel, nagylelkúséggel fejezi be az életét, egy példamutató asszony. Szeretném, ha a mi nagymamáink is ilyenek lennének. Mind ilyenek: bátrak, bölcsék, és hogy ne a pénznek az örökségét hagyják ránk, hanem az unokáikba ültetett bölcsesség örökségét.

10. Ha tiltakozni lenne kedved, akkor tiltakozz, Isten ellen is!

[Jób, a hit próbatétele, a várakozás áldása]

2022. május 18.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

A hallott bibliai szakasz [Jób 42,1–6.12.16] Jób könyvét, az egyetemes irodalom egyik gyöngyszemét zárja. Az öregkorról szóló katekéziseink során találkozunk Jóbbal: a hit tanújaként találkozunk vele, aki nem fogad el „karikatúrát” Istenről, hanem kiáltva tiltakozik a rosszal szemben, míg Isten nem válaszol és nem fedi fel arcát. Isten végül, mint mindig, meglepő módon válaszol: megmutatja Jóbnak dicsőségét, anélkül azonban, hogy összezúzná őt, ellenkezőleg, a legnagyobb gyengédséggel, ahogy Isten mindig teszi: gyengéden! Jól kell olvasnunk e könyv lapjait, előítéletek és közhelyek nélkül, hogy megérthessük Jób kiáltásának erejét. Jót tesz nekünk, ha beiratkozunk az ő iskolájába, hogy legyőzzük a moralizmus kísértését, amikor a mindent elvesztő ember fájdalomából fakadó elkeseredéssel és csüggedéssel találkozunk.

A könyv befejező részében – emlékszünk a történetre, Jób, aki mindent elveszít, amiye volt az életben, elveszíti vagyonát, elveszíti családját, elveszíti a fiát, elveszíti az egészségét is, és magába roskadva beszélget három barátjával, majd egy negyedikkel, akik meglátogatják: ez a történet – és ebben a ma hallott szakaszban, a könyv befejező részében, amikor Isten végre megszólal (Jóbnak ez a párbeszéde a barátaival olyan, mint út ahhoz a pillanathoz, hogy Isten megszólaljon), Jób dicséretéről van szó, mert megértette *Isten gyengédségének titkát, mely hallgatása mögött rejtőzött.*

Isten megdorgálja Jób barátait, akik azt képzelték, hogy mindent tudnak, hogy ismerik Istent és a fájdalmat, és eljöttek, hogy megvigasztalják Jóbot, végül pedig előzetes sémáikkal ítélkeztek felette. Isten óvjon bennünket ettől a képmutató és elbizakodott pietizmustól! Isten őrizzen attól a moralizáló, az előírásokon lovagló vallásosságától, amely elbizakodottságot szül, farizeizmushoz és képmutatáshoz vezet!

Az Úr így fejezi ki magát velük kapcsolatban. Így szól az Úr [egyikükhöz]: „Fölgerjedt haragom ellened és két barátod ellen, mert nem az igazságot mondtátok rólam, mint Jób, az én szolgám.” Ezt mondja az Úr Jób barátainak. „Jób, az én szolgám imádkozzék értetek! Mert tekintettel akarok rá lenni, s nem akarlak benneteket megszegényíteni, amiért nem az igazságot mondtátok rólam, mint Jób, az én szolgám” (Jób 42,7–8). Isten kijelentése meglep bennünket, hiszen olvastuk Jób heves tiltakozásának lapjait, melyek megijesztettek bennünket. Mégis – mondja az Úr – Jób jól beszélt, akkor is, amikor dühös volt, sőt haragudott Istenre, de jól beszélt, mert nem volt hajlandó elfogadni, hogy Isten „üldöző ellenség”. Isten valami más. Isten kétszer annyit ad vissza jutalmul Jóbnak minden vagyonából, miután megkérte, hogy imádkozzon rossz barátaiért.

A hitbeli megtérés fordulópontja Jób kirohanásának csúcspontján következik be, amikor így szól: „Tudom jól, él ügyem szószólója, ő lép majd föl utoljára a földön. Hogyha fölbredek, maga mellé állít, és meglátom még testemből az Istent. Látni fogom, s ő a pártomon lesz, kit szemem lát, az nem lesz majd idegen” (Jób 19,25–27). Gyönyörű ez a szöveg! Händel zseniális oratóriumának, a Messiásnak a vége jut eszembe, amikor az ünnepélyesen felhangzó Alleluja után a szoprán szólam lassan ezt a részt éneklő: „Tudom, hogy Megváltóm él”, békésen, nyugodtan énekelik. És így, Jób fájdalma és öröme után az Úr hangja valami más. „Tudom, hogy Megváltóm él”: ez gyönyörű! Így is értelmezhetjük: „Istenem, tudom, hogy te nem az üldözöm vagy. Az én Istenem eljön és igazságot szolgáltat nekem.” Ez az egyszerű hit Isten feltámasztásában, az egyszerű hit Jézus Krisztusban, az egyszerű hit abban, hogy az Úr mindig vár ránk és el fog jönni.

Jób könyvének példázata drámaian és példásan mutatja be, ami az életben ténylegesen megtörténik. Vagyis, hogy egy személyt, egy családot vagy egy népet túl nehéz megpróbáltatások érnek, az emberi kicsinységhez és törekénységhez képest aránytalan megpróbáltatások. Az életben ez gyakran előfordul. Ahogy mondani szokás: „Szegény embert még az ág is húzza.” Vannak emberek, akiket annyi, de annyi baj ér, hogy az tényleg túlzottnak és igazságtalannak tűnik. Sok ilyen ember van!

Mindannyian ismerünk ilyen embereket. Megdöbbenett minket a kiáltásuk, de az is gyakran megesett, hogy csodálattal néztük csendes hitük és szeretetük állhatatosságát. Gondolok itt súlyosan fogyatékos gyermekek szüleire, vagy tartós betegségben szenvedőkre és mellettük lévő családtagjaikra... A helyzetet nemegyszer súlyosbítja az anyagiak szűkössége. Úgy tűnik, a történelem bizonyos pontjain ezek a terhek egymásra halmozódnak. Ez történt az elmúlt években a koronavírus-világjárvánnyal, és ez történik most az ukrajnai háborúval.

Megokolthatjuk-e ezeket a „túlzásokat”, mint a természet és a történelem felsőbbrendű racionalitását? Megáldhatjuk-e őket vallásilag, mint jogos választ az áldozatok bűneire, akik megérdemelték azokat? Nem, nem tehetjük! Az áldozatnak van egyfajta joga arra, hogy tiltakozzon a rossz misztériuma ellen, és ezt a jogot Isten mindenkinek megadja, sőt végeredményben ő maga az, aki ösztönöz rá. Vannak emberek, akik odajönnek hozzám, és azt mondják: „De atyám, én tiltakoztam Isten ellen, mert van ez a problémám...” Tudnod kell, kedvesem, a tiltakozás az ima egyik módja! Amikor ezt teszed... Amikor a gyerekek, a fiatalok tiltakoznak szüleik ellen, akkor ezzel a figyelmüket akarják magukra vonni, és azt kérik, hogy törődjenek velük. Ha bánt valami, ha fájdalom van a szívedben, és tiltakozni lenne kedved, akkor tiltakozz, Isten ellen is! Isten meghallgat téged, Isten Atya, Isten nem ijed meg tiltakozó imánktól, nem! Isten megérti. Légy szabad, légy szabad az imádságban, ne zárd imádat előre tervezett sémákba! Az imádságnak ilyennek kell lennie, spontánnak, ahogy a gyermek beszél az apjával: a gyermek mindent elmond neki, amit szeretne, mert tudja, hogy az apja megérti őt. Isten „csendje” a dráma első pillanatában ezt jelenti. Isten nem bújjik el a szembenézés elől, de kezdetben engedi, hogy Jób szabad folyást engedjen tiltakozásának. Isten meghallgatja. Talán néha el kellene tanulnunk Istentől ezt a tiszteletet és gyengédséget. És Istennek

nem tetszik az az enciklopédia – nevezzük így –, mely Jób barátainak a magyarázatait, elgondolásait tartalmazza. Az *meddő szószaporítás*, mely nem helyes: az a valóság, amely mindent megmagyaráz, de a szív hideg marad. Istennek ez nem tetszik. Jób tiltakozása, Jób hallgatása jobban tetszik neki.

Jób hitvallása – mely éppen az ő Istenhez, egy felsőbb igazságszolgáltatáshoz való szüntelen fellebezéséből fakad – a végén egy mondhatni misztikus tapasztalattal egészül ki, amely azt mondatja vele: „Azelőtt csak hírből hallottam felőled, most azonban saját szememmel láttalak” (Jób 42,5). Hány ember van, hányan vannak közülünk, akik egy-egy rossz élmény, sötét tapasztalat után előrelépnek, és jobban ismerik Istent, mint korábban! És mi is elmondhatjuk, mint Jób: „Csak hallomásból ismertelek, de most már láttalak, mert találkoztam veled.” Ez a tanúságtétel különösen hiteles, *ha az idős ember a maga fokozatos törekenységében és veszteségében felvállalja*. Az öregek sok mindent láttak már az életben! Látták az emberek ígéreteinek ingatagságát is. A törvény emberei, a tudomány emberei, sőt a vallás emberei is, akik összekeverik az üldözőt az áldozattal, és ez utóbbira hárítják a teljes felelősséget saját fájdalmáért. Tévednek!

Azok az öregek, akik megtalálják e tanúságtétel útját – mely *a veszteség miatti neheztelést Isten ígéretének állhatatos várásává változtatja* –, ezek az öregek pótolhatatlan helyőrséget jelentenek a közösség számára a rossz túlzott megjelentésével való szembenézésben. A Megfeszített felé forduló hívők tekintete pontosan ezt tanulja meg. Tanuljuk meg mi is megannyi nagyapától és nagymamától, megannyi idős embertől, akik Máriához hasonlóan egyesítik – olykor szívszorító – imájukat Isten Fiának imájával, aki a kereszten az Atyára bízta magát. Nézzünk az idősekre, nézzünk az öregekre, a kis öregasszonyokra; nézzünk rájuk szeretettel, nézzünk az ő személyes tapasztalataikra! Sokat szenvedtek életükben, sokat tanultak az életben, sok mindenben mentek keresztül, de végül béke van a szívükben, egy mondhatni misztikus béke, az Istennel való találkozás békéje, mellyel elmondhatják: „Csak hallomásból ismertelek, de most már láttak téged szemeim.” Ezek az öregek Isten kereszten függő Fiának békességére hasonlítanak, aki az Atyára bízta magát.

11. Az idősek bölcsessége és humora sokat segíthet a megfáradt társadalomnak!

[Prédikátor könyve, az élet értelmének elhomályosulása]

2022. május 25.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Az öregkorról való eszmefuttatásaink sorában – tehát az öregkorról való töprengéseinket folytatjuk –, ma a Prédikátor könyvével, a Szentírás egy újabb gyöngyszemével foglalkozunk. Első olvasásra ez a rövid könyv megdöbbeneti, híres refrénje zavarba ejti az embert: „Minden hiábavalóság.” Minden hiábavalóság – ez a refrén, mely újra és újra elhangzik; minden hiábavalóság, minden „köd”, minden „füst”, minden „üresség”. Meglepő, hogy a Szentírásban ilyen mondatokat találunk, melyek a létezés értelmét kérdőjelezik meg. Valójában a Prédikátor folyamatos ingadozása értelem és értelmetlenség között *annak az életről való tudásnak az ironikus megjelenítése, amelyet szenvedély fűt az igazságosság iránt*, melynek Isten ítélete a biztosítéka. És a könyv zárómondata megmutatja a próbatételből kivezető utat: „Féld az Istent, és tartsd meg a parancsait, mert ez minden embernek a kötelessége” (Préd 12,13). Ez a tanács a probléma megoldására.

Egy olyan valósággal szembesülve, mely időnként szemlátomást minden ellentétnek helyet ad, mégis ugyanazt a sorsot szánja mindegyiküknek, azt, hogy a semmiben végződnek, a közömbösség útja tűnhet számunkra az egyetlen gyógyírnak a fájdalmas csalódásra. Ilyen kérdések merülnek fel bennünk: Erőfeszítéseink talán megváltoztatták a világot? Képes-e valaki érvényt szerezni az igazságos és igazságtalan közötti különbségnek? Úgy tűnik, mindez értelmetlen: minek ennyi erőfeszítés?

Ez egyfajta negatív felismerés, mely az élet bármelyik időszakában megtörténhet, de kétségtelen, hogy az öregkor szinte elkerülhetetlenné teszi ezt a találkozást a kiábrándulással. Öregkorban a kiábrándulás megérkezik. Így döntő fontosságú, hogy *öreg korunkban ellen tudunk-e állni e kiábrándulás elkedvetlenítő hatásainak*: ha az idősek, akik már mindent láttak, megőrzik az *igazságosság iránti szenvedélyüket*, akkor van remény a szeretetre és van remény a hitre is. És a mai világ számára döntő fontosságúvá vált, hogy átjutunk-e ezen a válságon, ezen az üdvös válságon. Miért? Mert az a kultúra, amely az hiszi, hogy mindent megszabhat és mindent manipulálhat, az élet értelmének kollektív elvesztésével, a szeretetből való kiábrándulással, sőt a jóságot érintő elkedvetlenedéssel végzi.

Ez az elkedvetlenedés elveszi a tenni akarásunkat. Az a feltételezett „igazság”, mely csupán regisztrálja a világot, az ellentétek iránti közömbösségét is regisztrálja, melyeket megváltás nélkül az idő folyásának és a semmiben való végződésnek ad át. Ebben a formájában – a tudományosság köntösébe bújva, egyúttal rendkívül érzéketlenül és nagyon erkölcsstelenül – a modern igazságkeresés abba a kísértés-

be esett, hogy teljesen búcsút vegyen az igazságosság iránti szenvedélytől. Már nem hisz a sorsában, az ígéletében, a megváltásában.

Modern kultúránk számára, mely gyakorlatilag mindent feláldozna a dolgok egzakt megismerése érdekében, ennek az új *cinikus* észnek a megjelenése – mely tudást és felelőtlenséget kapcsol egybe – kemény válaszcsapást jelent. Az erkölcsiség alól felmentő tudás ugyanis eleinte a szabadság, az energia forrásának tűnik, de hamarosan a *lélek bénulásává* válik.

A Prédikátor a maga iróniájával már leleplezi a tudás mindenhatóságának ezt a végzetes kísértését, a „mindentudás tébolyát”, mely az akarat teljes erővesztését eredményezi. A legkorábbi keresztény hagyomány szerzetesei pontosan azonosították a léleknek ezt a betegségét, mely hirtelen felfedezi a hit és erkölcs nélküli tudás hiábavalóságát, az igazságosság nélküli igazság ábrándját. Akédiának nevezték. Olyan kísértés ez, amely mindenkire leselkedik, az öregekre is, de mindenki ki van téve neki. Ez nem egyszerűen lustaság: nem, annál több. Nem egyszerűen depresszió: nem. Az akédia inkább a világ megismerése előtti behódolás, amelyben nincs többé szenvedély az igazságosság és a belőle következő cselekvés iránt.

Az értelemvesztés és az erőhiány, melyet ez a tudás okoz, amely elutasít minden etikai felelősséget és minden szeretetet a valódi jó iránt, nem ártalmatlan. Nem pusztán a jóra irányuló akarat erőit veszi el: visszahatásként *megnyitja az utat a gonosz erőinek agresszivitása előtt*. Ezek annak a megőrült észnek az erői, amelyet ideológiai túltengés tett cinikussá. Minden fejlődésünkkel, minden jólétünkkel együtt voltaképpen a „megfáradás társadalmává” váltunk. Gondolatok csak bele: megfáradt társadalom vagyunk! Széleskörű jólétet kellett volna teremtenünk, és eltúrjuk az egészségügy tudományosan szelektív piacát. Áthághatatlan határt kellett volna szabnunk a békének, és védtelen emberek elleni, egyre kíméletlenebb háborúknak vagyunk szemtanúi. A tudomány persze fejlődik, és ez jó. De az élet bölcsessége valami egészen más, és úgy tűnik, hogy az megrekedt.

Végül ez az érzelemmentes és felelőtlen ész értelmet és erőt vesz el az igazság megismerésétől is. Nem véletlen, hogy korunk az álhírek, a kollektív babonák és az áltudományos igazságok kora. Érdekes: a tudásnak, a mindentudásnak, sőt a tudás pontosságának ebben a kultúrájában sok boszorkányság, de művelt boszorkányság terjedt el. Bizonyos kultúrával rendelkező boszorkányság ez, de babonás élethez vezet: egyfelől értelmünkkel haladunk előre a dolgok gyökereikig hatoló megismerésben; másrészt a lélek, melynek valami másra van szüksége, a babonák útját választja, és a boszorkányságnál köt ki. Az idősek megtanulhatják a Prédikátor ironikus bölcsességéből annak művészetét, hogy fényt derítsenek az igazságosság iránti szeretet nélküli elme igazságának tébolyában rejlő csalásra. A *bölcsességben és humorban gazdag* idősek nagyon jó hatással vannak a fiatalokra! Megmentik őket a szomorú és életbölcsességet nélkülöző világ tudásának kísértésétől. És ezek az idős emberek visszavezetik a fiatalokat Jézus ígéletéhez: „Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságra, mert majd eltelnek vele” (Mt 5,6). Ők azok, akik éhezést és szomjazást fognak ébreszteni a fiatalokban az igazság iránt. Bátorság, mi, mindannyian, idősek: bátorság és hajrá! Rendkívül nagy küldetésünk van a vi-

lágban! De kérem, ne keressünk menedéket ebben a nem konkrét, nem valóságos, gyökértelen idealizmusban – mondjuk ki világosan –, az élet boszorkányságaiban!

12. Ne rejtjük el öregségünket, van, mit tanítanunk a fiatalabbaknak!

[„Akkor se hagyj el, ha erőm elfogy!” (Zsolt 71,9)]

2022. június 1.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Az idős ember gyönyörű imája, melyet az imént hallott 71. zsoltárban találunk, arra bátorít bennünket, hogy gondolkodjunk el az öregség állapotára jellemző erős feszültségéről: amikor a fáradozásokon való túljutásra és a kapott áldásokra való emlékezés a hit és a remény próbájává válik. A próbatételt már maga az a gyengeség jelenti, amely az öregkorba való átlépés törekénységével és sebezhetőségével együttjár. És a zsoltáros – egy idős ember, aki az Úrhoz fordul – kifejezetten megemlíti, hogy ez a folyamat elhagyásra, megtévesztésre, visszaélésre és erőszakosságra ad alkalmat, melyek időnként rázúdulnak az idős emberre. Ez a hitványság egyik formája, amelyre társadalmunkban specializálódtunk. Így igaz! A leselejtezés társadalmában, ebben a leselejtező kultúrában az időseket félreállítják, és ők ilyen dolgokat szenvednek el. Nincs hiány olyan emberekből, akik kihasználják az idősek életkorát, hogy ezerféleképpen becsapják és megfélemlítsék őket. Gyakran olvassunk az újságokban vagy hallunk híreket olyan idős emberekről, akiket gátlástalanul rászédnek, hogy megszerezzék megtakarításaikat; vagy akiket védelem és gondozás nélkül magukra hagynak; vagy akiket megvetve sértegetnek és megfélemlítenek, hogy lemondjanak jogaikról. A családokban is – és ez súlyos! – előfordulnak ilyen kegyetlenségek. Az időseket eldobják, bedugják őket az idősek otthonába, a gyermekeik nem látogatják őket, vagy ha mégis, akkor is évente csak párszor. Az időseket a létezés sarkába állítják. És ez megtörténik: ez történik ma, ez történik a családokban, ez történik állandóan! El kell gondolkodnunk ezen!

A társadalom egészének iparkodnia kell, hogy gondoskodjon az öregekről – ők a mi kincsünk! –, akik egyre többen vannak, mégis gyakran annál elhagyatottabbak. Amikor arról hallunk, hogy az időseket megfosztják önrendelkezésüktől, biztonságuktól, sőt még otthonuktól is, megértjük, hogy a mai társadalom idősekkel szembeni ambivalenciája nem alkalmi vészhelyzetek problémája, hanem a világunkat mérgező leselejtező kultúrának az egyik jellemzője. A zsoltárban szereplő idős férfi Istennek vallja meg keserűségét: „Ellenségeim megszólhatnak, szemmel tartanak, ellenem beszélnek. Azt mondják: »Elhagyta az Úr, úzzétek, fogjátok el, hisz senki sincs már, aki pártját fogná!«” (Zsolt 71,10–11). A következmények végzetesek. Az öregkor nemcsak a méltóságát veszti el, de még abban is kételkedik az ember, hogy érdemes az életet folytatni. Így mindannyian hajlunk arra, hogy elrejtjük sebezhetőségünket, eltitkoljuk betegségünket, korunkat és öregségünket, mert attól félünk, hogy ezek méltóságunk elvesztésének előszobáját jelentik. Tegyük fel magunknak a kérdést: vajon emberi dolog-e ezt az érzést kiváltani? Hogyan lehetséges, hogy a modern civilizáció, mely annyira fejlett és hatékony, ennyire kényelmetlenül érzi magát a betegséggel és az öregséggel szemben, elrejtje a betegséget,

s elrejtje az öregséget? Hogyan lehetséges, hogy a politika, mely annyira elkötelezett a méltóságteljes továbbélés határainak meghatározása mellett, érzéketlen az idősekkel és a betegekkel való szeretetteljes együttélés méltóságára iránt?

A zsoltárban hallott öregember, aki vereségnek látja öregségét, újra rátalál az *Úrba vetett bizalomra*. Érti, hogy segítségre szorul. És Istenhez fordul. Szent Ágoston e zsoltárt kommentálva így biztatja az idős embert: „Ne félj attól, hogy öregségedre magadra hagynak. [...] Miért félsz attól, hogy [az Úr] elhagy téged, hogy elvet téged öregséged idején, amikor elfogy az erőd? Ellenkezőleg, épp akkor lesz benned az ő ereje, amikor a tiéd megfogyatkozik” (PL 36, 881–882). És az idős zsoltáros így fohászkodik: „Igazságodban ments meg, szabadíts meg! Fordítsd felém füled, és siess segítségemre! Légy megmentő sziklám, erős váram! Valóban te vagy sziklám és váram” (Zsolt 71,2–3). Ez a fohász Isten hűségéről tanúskodik, és perbe hívja azt a képességét, hogy felrázza az emberek lelkiismeretét, amelyet eltorzított az érzéketlenség a halandó élet példázata iránt, melyet a maga teljességében kell megőrizni. Majd így imádkozik: „Istenem, ne maradj távol tőlem, Uram, siess segítségemre! Valljanak szégyent, kik vesztetnek, és pusztuljanak el! Akik bajt hoznak rám, azokat érje szégyen és gyalázat!” (Zsolt 71,12–13).

A szégyennek ugyanis azokat kellene érnie, akik kihasználják a betegséggel és öregséggel járó gyengeséget. Az ima megújítja Isten hűségének és áldásának ígéretét az idős ember szívében. Az *idős ember újra felfedezi az imát, és tanúságot tesz annak erejéről*. Jézus az evangéliumokban sosem utasítja el a segítségre szorulókat imáját. Gyengeségükönél fogva az idősek megtaníthatják a többi korosztálynak, hogy mindannyiunknak rá kell hagyatkoznunk az Úrra, és kérnünk kell az ő segítségét. Ebben az értelemben valamennyiünknek tanulnunk kell az öregektől: igen, az öregségnek van egy ajándéka, mégpedig az, hogy rá kell hagyatkoznunk mások gondoskodására, kezdve magával Istennel.

A törékenységnek van tehát egy „tanítóhivatala”, ezért ne rejtjük el törékenységünket, ne! A törékenységnek van egy „tanítóhivatala”: az öregség az emberi élet teljes időtartama alatt képes hitelesen emlékeztetni bennünket. Ne rejtjük el öregségünket, ne rejtjük el az öregséggel járó gyengeségeket! Ez a tanítás mindannyiunknak szól. Ez a tanítás döntő fontosságú horizontot nyit civilizációnk reformjához. Ez a reform ma már elengedhetetlenül szükséges mindenki együttélése érdekében. Az idősek marginalizálása, mind fogalmilag, mind gyakorlatilag, az élet minden szakaszát megrontja, nem csak az öregkorét. Ma mindannyian gondolhatunk a családunkhoz tartozó idősekre: hogyan kapcsolódom hozzájuk, megemlékezem-e róluk, meglátogatom-e őket? Megteszek-e mindent, hogy semmiben se szenvedjenek hiányt? Tisztelem-e őket? Az idősebbeket, akik a családban vannak, az anyámat, apámat, a nagypapámat, nagymamámat, a nagybácsikat, nagynéniket, a barátainkat, kitöröltem az életemből? Vagy felkeresem őket, hogy bölcsességet, életbölcsességet merítsek belőlük? Ne feledd, te is leszel idős! Az öregség mindenkit elér. És ahogyan szeretnéd, hogy öregkorodban bánjanak veled, úgy bánj ma te is az idősekkel! Ők a család emlékezetét, az emberiség emlékezetét, az ország emlékezetét jelentik. Vigyázzatok az öregekre, a bölcsesség kincsestáira! Adja meg az Úr az Egyházhhoz tartozó időseknek e fohásznak és e

provokációnak a nagylelkűségét! Ez az Úrba vetett bizalom fertőzőn meg bennünket! S ez szolgálja mindannyiunk javát, az övékét, a miénkét és gyermekeinkét!

13. A ráncok az érettség jelei, a megtett út jelei; ne nyúljatok hozzájuk!

[Nikodémus, „Hogy születhet meg valaki, amikor már öreg?” (Jn 3,4)

2022. június 8.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Az evangéliumok legjelentősebb idős alakjai közé tartozik Nikodémus – a zsidók egyik vezetője –, aki meg akarta ismerni Jézust, de titokban, éjszaka ment el hozzá (vö. Jn 3,1–21). Jézus Nikodémussal folytatott párbeszédében Jézus kinyilatkoztatásának és megváltó küldetésének lényege fogalmazódik meg, amikor azt mondja: „Mert úgy szeretete Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örökké éljen” (Jn 3,16).

Jézus azt mondja Nikodémusnak: ahhoz, hogy „láthassa az ember Isten országát, felülről kell születnie” (vö. Jn 3,3). Nem arról van szó, hogy újból meg kell születnünk, hogy megismételjük a világra jövetelünket, remélve, hogy az új reinkarnáció egy jobb élet lehetőségét nyitja meg előttünk. Ez az ismétlés értelmetlen. Megfosztaná minden értelmétől a leélt életet, eltörölné, mintha egy sikertelen kísérlet, egy lejárt érték, egy elveszthető semmiség lenne. Nem, nem erről, nem az újbóli megszületésről beszél Jézus: másról van szó. Ez az élet értékes Isten szemében: az ő gyengéden szeretett teremtményeiként azonosít bennünket. A „felülről való születés”, mely lehetővé teszi számunkra, hogy „belépjünk” Isten országába, a Lélekben való megszületés, a vizeken való átkelés az Isten szeretetével kiengesztelt teremtés ígéretének földjére. Felülről való újjászületés, Isten kegyelmével. Nem újbóli fizikai újraszületés.

Nikodémus félreérti ezt a születést, és öregségét hozza fel érvként annak lehetetlenségére: az ember elkerülhetetlenül megöregszik, az örök fiatalság álma végleg szertefoszlik, az időben minden születés elsorvadásba torkollik. Hogyan lehet elképzelni olyan sorsot, amelynek születési formája van? Nikodémus így gondolkodik, és nem képes megérteni Jézus szavait. Mit jelent ez az újjászületés, mi ez?

Nikodémus ellenvetése igen tanulságos számunkra. Sőt, Jézus szavának fényében visszájára fordíthatjuk, hogy felfedezzük az öregkor egyik küldetését. Az öregség ugyanis nemhogy nem akadálya a felülről való születésnek, amelyről Jézus beszél, hanem a megfelelő életszakasz arra, hogy megvilágítsa azt, és megszabadítsa az elveszett reményként való félreértéstől. Korunk és kultúránk, mely aggasztóan hajlik arra, hogy a gyermek születését az emberi lény egyszerű termelésének és biológiai reprodukciójának tekintse, az örök fiatalság mítoszát mint a romolhatatlan test – kétségbeesett – rögeszméjét ápolja. Az öregséget ugyanis – sok tekintetben – megvetik az emberek. Mert cáfolhatatlan bizonyítékot hordoz e mítosz feladásához, mely szívesen visszavinné az anyaméhbe, hogy testben örökké fiatalok legyünk.

A technológia minden tekintetben vonzódik ehhez a mítoszhoz: miközben várjuk, hogy legyőzhessük a halált, életben tarthatjuk testünket gyógyszerekkel és kozmetikumokkal, melyek lassítják, leplezik, eltüntetik az öregedést. Természetesen egy dolog jólét, és másik a mítosz táplálása. Nem tagadható azonban, hogy a kettő összekeverése egyfajta mentális zavart okoz. A jólét összekeverése az örök fiatal-ság mítoszának táplálásával. Annyi mindent megtesznek az emberek annak érdekében, hogy visszanyerjék ezt a fiatalságot: számtalan szépítőszert, rengeteg plasztikai műtét, csak hogy fiatalnak tűnjenek. Egy bölcs olasz színész, Magnani szavai jutnak eszembe; amikor azt mondták neki, hogy el kellene távolítani a ráncait, ő azt válaszolta: „Ne, ne nyúljanak hozzájuk! Sok-sok év kellett, hogy megszerezsem őket: ne nyúljanak hozzájuk!” Bizony, a ráncok a tapasztalat jelei, az élet jelei, az érettség jelei, a megtett út jelei. Ne nyúljatok hozzájuk, hogy fiatalok legyetek, mert csak látszólag lennétek fiatalok: ami számít, az az egész személyiség, ami számít, az a szív, és a szív megmarad a jó bor fiatalságával, mert minél öregebb a bor, annál jobb.

A halandó testben való élet gyönyörű „befejezetlenség”: mint egyes műalkotások, melyeknek éppen befejezetlenségükben van egyedi varázsa. Mert a földi élet „kezdés”, nem befejezés: pontosan így jövünk a világra, mint valódi emberek, akik haladnak a korrallal, de örökké valódiak. De a halandó testben élt élet túlságosan szűk tér és idő ahhoz, hogy létezésünk legértékesebb részét érintetlenül őrizzük és beteljesítsük az e világi időben. A hitnek, mely befogadja az evangéliumi igehirdetést Isten országáról, melyre rendeltettünk, rendkívüli első hatása van, mondja Jézus. Lehetővé teszi, hogy „lássuk” Isten országát. Képesé válunk arra, hogy valóban meglássuk a reményünk beteljesedésére utaló számos jelet mindabban, ami életünkben Isten örökkévalóságára szóló rendeltetésünk jegyét viseli magán.

A jelek az evangéliumi szeretet jelei, melyekre Jézus sokféleképpen megvilágított. És ha „látjuk” őket, akkor „be is léphetünk” az országba, a Lélek fuvallatával, az új életet adó vízen keresztül.

Az öregség olyan állapot, amely sokunk számára megadatik, és amelyben a felülről való születés csodája mélyen átélhető és az emberi közösség számára hitelessé tehető: nem az időbeli születés iránti nosztalgiát, hanem a végső rendeltetésünk iránti szeretetet közvetíti. Ebből a szempontból az öregkornak egyedülálló szépsége van: az Örökkévaló felé haladunk. Senki sem térhet vissza az anyaméhbe, technológiai és fogyasztói pótlékok révén sem. Ez nem ad bölcsességet, nem ad megtett utat, ez mesterséges. Szomorú lenne, még ha lehetséges lenne is ez a visszatérés. Az idős előre megy, az idős a cél felé, Isten mennyei otthona felé halad, az idős az élete során megélt bölcsességgel járja az útját. Az öregség ezért különleges idő, hogy megszabadítsuk a jövőt a biológiai és robotikus túlélés technokrata illúziójától, de mindenekelőtt azért, mert megnyit Isten teremtő és életadó méhének gyengédsége előtt. Itt szeretném kiemelni ezt a szót: az öregek gyengédsége. Figyeljete meg egy nagypapát vagy nagymamát, ahogyan az unokáikra néznek, ahogyan megsimogatják őket: az a gyengédség, mely mentes minden emberi megpróbáltatástól, amely legyőzte az emberi megpróbáltatásokat, és képes ingyenesen adni a szeretetet, a másikkal való szeretető közelséget. Ez a gyengéd-

ség nyitja meg az ajtót Isten gyengédségének megértéséhez. Ne felejtsük el, hogy Isten Lelke közelség, együttérzés és gyengédség. Isten ilyen, ő meg tud simogatni. Az öregség pedig segít megérteni Istennek ezt a dimenzióját, a gyengédséget. Az öregkor különleges idő arra, hogy megszabadítsuk a jövőt a technokrata illúziótól, Isten gyengédségének az ideje, aki teremt, utat teremt mindannyiunk számára. Adja meg a Lélek, hogy újra felfedezzük az öregkornak ezt a lelki és kulturális küldetését, mely kibékít bennünket a felülről való születéssel! Így gondolunk az öregségre, de aztán feltesszük a kérdést: hogyan lehetséges, hogy a leselejtezés mostani kultúrája az öregek kidobása mellett dönt, mert hasztlannak tartja őket? Az idősek a jövő hírnökei, az idősek a gyengédség hírnökei, az idősek a megélt élet bölcsességének hírnökei. Menjünk előre, és figyeljünk az idősekre!

14. Jézus fog megtanítani arra, hogyan szeressük idős betegeinket!

[A hittől vezérelt vidám szolgálat, melyet hálával sajátítunk el]

2022. június 15.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

A Simon anyósának meggyógyításáról szóló egyszerű és megható elbeszélést hallottuk Márk evangéliumából [Mk 1,29–31]. Simont ekkor még nem nevezik Péternek. A rövid epizódot a másik két szinoptikus evangélium is közli, kisebb, mégis szembeötlő eltérésekkel. „Simon anyósa lázas betegen feküdt” – írja Márk. Nem tudjuk, hogy enyhe rosszullet volt-e ez, de idős korban egy egyszerű lázas betegség is veszélyes lehet. Amikor megöregszünk, már nem tudjuk irányítani a testünket. Az embernek meg kell tanulnia választani, hogy mit tegyen és mit ne tegyen. A test ereje gyengül és elhagy bennünket, még akkor is, ha szívünk nem szűnik meg vágyakozni. Tehát meg kell tanulni megtisztítani a vágyat: türelmesnek lenni, megválasztani, mit kérünk a testtől és az élettől. Amikor idősek vagyunk, nem csinálhatjuk ugyanazt, mint fiatalon: a testünknek más a ritmusa, hallgatnunk kell a testünkre, és el kell fogadnunk korlátainkat. Mindannyiunknak vannak korlátaink. Most nekem is bottal kell járnom.

A betegség másképpen, új módon nehezedik az idősekre, mint fiatalra vagy a középkorúra. Mintha kemény csapás érne egy már amúgy is nehéz időszakban. Az idős ember betegsége gyorsítani látszik a halált, de mindenképpen csökkenteni látszik az előtte álló amúgy is rövidnek tartott időt. Kétségeink támadnak, hogy nem fogunk felépülni, hogy „ez lesz az utolsó alkalom, hogy megbetegszem”, és így tovább: ilyen gondolatok jutnak eszünkbe... Nem lehet reménnyel álmodni egy olyan jövőről, amely már most nem létezőnek tűnik. Egy híres olasz író, Italo Calvino írt az öregek keserűségéről, akik jobban szenvednek a múlt dolgainak elvesztésétől, mint amennyire örülni tudnak az új dolgok érkezésének. Az imént hallott evangéliumi jelenet azonban segít remélni, és máris kínál egy első tanulságot: Jézus nem egyedül látogatja meg azt a beteg öregasszonyt, hanem tanítványaival együtt. És ez elgondolkodtat bennünket egy kicsit.

Pontosan a *keresztény közösségnek* kell gondoskodnia az idősekről: a rokonoknak és a barátoknak is, de a közösségnek is. Az időseket sok embernek kell látogatnia, együtt és gyakran! Sosem szabad elfelejtenünk az evangéliumnak ezt a három sorát. Ma különösen, hogy az idősek száma jelentősen megnőtt, a fiatalokhoz képest is, mert ebben a demográfiai télben kevesebb gyermek születik, sok az idős és kevés a fiatal. Felelősséget kell éreznünk azért, hogy meglátogassuk a gyakran egyedül élő időseket, és imáinkban az Úr elé vigyük őket. Maga Jézus fog megtanítani arra, hogyan szeressük őket. „Egy társadalom akkor igazán befogadó az élet iránt, ha felismeri, hogy az élet értékes idős korban, fogyatékoságban, súlyos betegségben és kihunyóban is” (Üzenet a Pápai Életvédő Akadémiához, 2014. február 19.). Az élet mindig értékes. Jézus, amikor meglátja a beteg idős asszonyt, megfogja a

kezét, és meggyógyítja: ugyanazzal a mozdulattal támasztja fel a meghalt kislányt: kézen fogja, felállítja, úgy gyógyítja meg, hogy talpra állítja. Jézus ezzel a gyengéd, szerető gesztussal adja az első leckét tanítványainak: az üdvösséget a beteg emberre való odafigyelés által lehet hirdetni, jobban mondva, közvetíteni; és az asszony hite felragyog, hálásan a föléje hajoló Isten gyengédségéért. Most visszatérek egy olyan témához, amelyet már többször említettem ezekben a katekézisekben: úgy tűnik, hogy a selejtezés mostani kultúrája kiirtja az időseket. Igen, nem megöli őket, hanem társadalmilag eltünteti őket, mintha teher lennének, akiket magunkkal kell cipelni: jobb elrejtteni őket. Ez saját emberségünk elárulása, a legocsmányabb dolog, szelektálás az életek között hasznosság, fiatalság szerint..., és nem fogadjuk el az életet úgy, ahogy jön, az öregek bölcsességével, az öregek korlátaival. Az öregek sokat adhatnak nekünk: náluk van az élet bölcsessége. Sok mindenre taníthatnak bennünket: ezért kell megtanítanunk a gyerekeket is arra, hogy viseljék gondját nagyszüleiknek, látogassák nagyszüleiket. A fiatalok és a nagyszülők, a gyermekek és a nagyszülők közötti párbeszéd alapvető fontosságú a társadalom számára, alapvető fontosságú az Egyház számára, és alapvető fontosságú az élet egészségének szempontjából. Ahol nincs párbeszéd fiatalok és idősek között, ott hiányzik valami, és egy múlt nélküli, azaz gyökerek nélküli nemzedék nő fel.

Ha az első leckét Jézus adta, a másodikat az idős asszony adja nekünk, aki „felkelt, és szolgált nekik”. Idős emberként is lehet, sőt idős emberként is kell szolgálni a közösséget. Jó, hogy az idősek még vállalják a szolgálat feladatát, és legyőzik a félreállítás kísértését. Az Úr nem selejtezi le őket, ellenkezőleg, erőt ad nekik a szolgálathoz. És szeretném megjegyezni, hogy a beszámolóban nem különösebben hangsúlyozzák ezt az evangélisták: ez a Jézus-követés normalitása, amelyet a tanítványok a maga egészében megtanulnak majd Jézus iskolájában, a tőle kapott képzés során. Azok az öregek, akik megőrzik készségüket a gyógyulásra, a vigasztalásra, a közbenjárásra testvéreikért – legyenek tanítványok, századosok, gonosz szellemektől megszállott személyek, kitaláltak... –, talán a legnagyobb tanúságtevők a hitet kísérő hála tisztaságáról. Ha az időseket ahelyett, hogy a közösség életét meghatározó események színpadáról elbocsátanánk és ledobnánk, s a kollektív figyelem középpontjába helyeznénk, akkor arra kapnának bátorítást, hogy gyakorolják a hála értékes szolgálatát Isten iránt, aki senkiről sem feledkezik meg. Az idősek hálája az Istentől életükben kapott ajándékokért, ahogyan Péter anyósa tanítja nekünk, visszaadja a közösségnek az együttélés örömét, és megadja a tanítványok hitének e hit rendeltetésének lényegi vonását.

De jól meg kell jegyeznünk, hogy a közbenjárás és a szolgálat, melyet Jézus minden tanítványának előír, nem egyszerűen a nők dolga: ilyen korlátozásnak semmi árnyéka sincs Jézus szavaiban és tetteiben. Az Isten gyengédségéért való hálaadás evangéliumi szolgálata semmiképpen sem az uralkodó férfi és a szolgáló nő kategóriáit követi. Ez azonban semmit sem von le abból a tényből, hogy a nők a háláról és a hit gyengédségéről olyan dolgokat taníthatnak a férfiaknak, amelyeket a férfiak nehezebben értenek meg. Péter anyósa, mielőtt az apostolok odaértek volna, Jézus követésének útján, nekik is mutatta az utat. És Jézus különleges szelídsege, aki „megérintette a kezét”, és „szelíden föléje hajolt”, már kezdettől fogva vilá-

gossá tette a gyengék és betegek iránti különleges érzékenységét, amelyet Isten Fia minden bizonnyal az anyjától tanult.

Kérlek benneteket, próbáljuk elérni, hogy az idősek, a nagyszülők közel legyenek a gyermekekhez, a fiatalokhoz, hogy átadhassák nekik az élet emlékét, az élet tapasztalatát, az élet bölcsességét! Minél jobban lehetővé tesszük, hogy a fiatalok és az idősek összekapcsolódjanak, akkor több reményünk lesz arra, hogy társadalmunknak lesz jövője.

15. Tegyük tanúságot Krisztusról az öregkor törékenységében is!

[Péter és János]

2022. június 22.

Kedves testvéreim, Isten hozott benneteket, jó napot kívánok!

Az öregkorról szóló katekéziseink sorában ma a feltámadt Jézus és Péter párbeszédéről elmélkedünk, melyet János evangéliumának végén olvashatunk (Jn 21,15–23). Ez egy megindító párbeszéd, amelyből Jézusnak a tanítványai iránt érzett egész szeretete átsugárzik, és a velük, különösen Péterrel való kapcsolatának magasabb embersége is: gyengéd, de nem bárgyú, közvetlen, erős, szabad, nyílt kapcsolat. Emberi és *igazságban* zajló kapcsolat. Így János oly spirituális, oly magasröptű evangéliuma egy Jézus és Péter közötti megrendítő kéréssel és szeretetfelajánlással zárul, mely – teljesen természetesen – egy köztük zajló vitával fonódik össze. Az evangélista megjegyzi, hogy ő a tények igazságáról tesz tanúságot (vö. Jn 21,24). És bennük kell keresni az igazságot.

Feltehetjük magunknak a kérdést: képesek vagyunk-e megőrizni Jézusnak ezt a tanítványokkal való kapcsolatát, az ő oly nyílt, őszinte, közvetlen, emberi módon valóságos stílusában? Milyen a kapcsolatunk Jézussal? Olyan, mint az apostoloké vele? Nem inkább arra érzünk-e gyakran kísértést, hogy az evangélium tanúságtételét egy „mézes-mázás” kinyilatkoztatás gubójába zárjuk, amely felé olykor tisztelettel fordulunk? Ez a tiszteletnek tűnő hozzáállás valójában eltávolít minket a valódi Jézustól, sőt, a hitnek egy meglehetősen elvont, rendkívül öncélú, nagyon világias útjának alkalmá lesz, amely nem Jézus útja. Jézus Isten emberré lett Igéje, és ő emberként cselekszik, emberként, Istenemberként szól hozzánk. Emberi gyengédséggel, emberi barátsággal, emberi közelséggel. Jézus nem olyan, mint a kis szentképek cukros alakja, nem: Jézus mellettünk áll, közel van hozzánk.

Jézus Péterrel folytatott vitájában két olyan szövegrészletet is találunk, amely éppen az *öregséggel* és az *idő hosszával* foglalkozik: a tanúságtétel idejével, az élet idejével. Az első lépés Jézus figyelmeztetése Péterhez: amikor fiatal voltál, önálló voltál, amikor öreg leszel, már nem leszel annyira ura magadnak és életednek. Mondhatná nekem is, hisz toloszékben kell lennem! Nemde? De ez van, ilyen az élet: az öregséggel együtt járnak ezek a betegségek, és el kell fogadnunk őket, ahogy jönnek, nem igaz? Nincs már meg bennünk a fiatalság ereje! És *a te tanúságtételeddet is ez a gyengeség fogja kísélni* – mondja Jézus. Jézusról kell tanúságot tenned a gyengeségben, betegségben és halálban is. Loyolai Szent Ignácnak van egy szép mondata, amely így szól: „Ahogyan az életben, úgy a halálban is tanúságot kell tennünk Jézus tanítványaiként.” Az élet végének a tanítványi élet végének kell lennie: Jézus tanítványaiként halunk meg, mert az Úr mindig az életkorunknak megfelelően szól hozzánk. Az evangélista hozzáteszi saját megjegyzését: elmagyarázza, hogy Jézus a végső tanúságtételre, a vértanúságra és a halálra utalt. De általában is nyugodtan érthetjük ezt a figyelmeztetést. *Krisztus-követésedben* meg kell tanulnod megengedni, hogy *törékenységed* tanítson és alakítson: a tehe-

tetlenséged, a másokra szorultságod, az öltözködésben, a közlekedésben is. De te „kövess engem” (Jn 21,19). Jézus követése mindig folytatódik, jó egészségben, nem jó egészségben, testi önellátással és nem önellátással, de Jézus követése a fontos: mindig kövessük Jézust, gyalog, futva, lassan, kerekesszékekben, de mindig kövessük! A követés bölcsességének meg kell találnia a módját, hogy megmaradjon a hit megvallásában – így válaszol Péter: „Uram, te tudod, hogy szeretlek” (Jn 21,15.16.17) – még a gyengeség és öregség korlátozott körülményei között is. Szeretek úgy beszélgetni az idősekkel, hogy a szemükbe nézek: csillogó szemük van, olyan szemük, amely a szavaknál is többet mond, egy élet tanúságtételét. És ez gyönyörű, meg kell tartanunk a végsőig! Kövessük Jézust így, étellel telve!

Ez a Jézus és Péter közötti beszélgetés értékes tanítást tartalmaz minden tanítvány számára, mindannyiunk számára, akik hívők vagyunk. Minden idős embernek is. Tanuljunk meg törekenységünkből, hogy kifejezzük koherens tanúságtételünket egy olyan élet körülményei között, amely nagyrészt másokra szorul, nagyrészt mások kezdeményezésétől függ. A betegséggel, az öregséggel növekszik a másokra utaltság, már nem vagyunk annyira önellátóak, mint korábban; növekszik a másoktól való függés, de ekkor is egyre érettebbé válik a hitünk, ekkor is velünk van Jézus, ekkor is árad másokra az élet útján jól megélt hit gazdagsága.

De ismét fel kell tennünk magunknak a kérdést: van-e olyan *lelkiségünk*, amely tényleg képes értelmezni gyengeségünknek ezt a – most már hosszú és mindenre kiterjedő – időszakát, amelyben másokra szorulunk, és már nem elegendő autonómiánk ereje? Hogyan maradunk hűségesek a megélt tanítványsághoz, a megígért szeretethez, a keresett igazságossághoz kezdeményezőnkészségünk idején, a törekenység, a függőség, a búcsúzás, az életünk főszerepétől való megválás idején? Nem könnyű megválni attól, hogy főszereplők legyünk, nem könnyű!

Ez az új időszak egyben a próbatételek ideje is, nyilvánvalóan. Kezdve azzal a kísérettel – mely kétségtelenül nagyon emberi, de nagyon alattomos is –, hogy megőrizzük főszerepünket. De néha a főszereplőnek kisebbé kell válnia, le kell ereszkednie, el kell fogadnia, hogy az öregség elhalványítja mint főszereplőt. De lesz egy másik módja annak, hogy kifejezd magad, egy másik módja annak, hogy részt vegyél a család, a társadalom, a baráti társaság életében. Pétert pedig a kíváncsiság hajtja: „Hát vele mi lesz?” – kérdezi Péter, látva, hogy a szeretett tanítvány követi őket (vö. Jn 21,20–21). Mások dolgába üti az orrát. De nem! Jézus azt mondja: „Ne törődj vele!” „Az »én« követőim között lesz? Talán az »én« helyemet foglalja majd el? Ő lesz az utódom?” Ezek felesleges, hasztalan kérdések. „Túlél engem, és átveszi a helyemet?” Jézus válasza pedig őszinte, sőt durva: „Mi gondod vele? Te csak kövess engem” (Jn 21,22), mintha azt mondaná: a saját életeddel törődj, a jelenlegi helyzetteddel, és ne üsd az orrod mások dolgába. Te csak kövess engem! Igen, ez a fontos: Jézus követése, Jézust követni életben és halálban, egészségben és betegségben, a virágzó, sikerekkel járó életben, és a nehéz, kudarcokkal teli életben. És amikor mások dolgaiba akarjuk ártani magunkat, Jézus azt válaszolja: „Mi gondod vele? Te csak kövess engem!” Pompás! Nekünk, időseknek nem szabad irigykednünk a fiatalokra, akik a saját útjukat járják, akik elfoglalják a helyünket, akik túlélnek bennünket. Az esküvel vállalt szeretetünkhöz való hűségünknek,

a hívő Jézus-követéshez való hűségünknek a tisztessége, olyan körülmények között is, amelyek közelebb visznek az élettől való búcsúzáshoz, az utánunk jövő nemzedékek számára csodálatra és az Úr hálás elismerésére jogosít fel bennünket. Megtanulni elbúcsúzni: ez az idősek bölcsessége! De jól, mosolyogva búcsúzni; megtanulni társaságban búcsúzkodni, másokkal együtt búcsúzkodni. Az idős ember élete búcsú, igen lassú, de örömteli búcsú: leéltem az életet, megtartottam a hitemet. Szép ez, amikor egy idős ember ezt mondhatja: „Leéltem az életet, ez az én családom; leéltem az életemet, bűnös voltam, de jót is tettem.” És ez a béke, amely eltölti az embert..., ez az idős ember búcsúja.

Még a kényszerűen tevékenységek nélküli Krisztus-követés is, mely meghatott szemlélődésből és az Úr szavának elragadtatott hallgatásából áll – mint Máriáé, Lázár nővéréé –, életük, életünk legjobb részévé válik. És ezt a részt soha többé ne veszi el tőlünk senki, soha (vö. Lk 10,42). Nézzünk az idősekre, nézzük őket, és segítsük őket, hogy meg tudják élni és ki tudják fejezni életbölcsességüket, hogy átadhassák nekünk mindazt a szépet és jót, amivel rendelkeznek! Nézzünk rájuk, hallgassuk meg őket! Mi, idősek pedig nézzünk mindig mosolyogva a fiatalokra: ők követik majd az utat, ők fogják továbbvinni azt, amit mi vetettünk, még azt is, amit mi nem vetettünk, mert nem volt hozzá bátorságunk vagy nem volt rá lehetőségünk: ők fogják továbbvinni. De figyeljünk mindig erre a kölcsönös viszonyra: az idős ember nem lehet boldog anélkül, hogy ne nézne a fiatalokra, és a fiatal nem tud előrelépni az életben anélkül, hogy ne nézne az idősekre. Köszönöm!

16. A hívő öregek üzenete hozzánk: a java még hátravan!

[„Elmegyek, hogy helyet készítek nektek” (vö. Jn 14,2). Az öregkor mint beteljesedés felé tartó idő]

2022. augusztus 10.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Immár az öregkornak szentelt utolsó katekéziseknél tartunk. Ma Jézusnak az övétől való búcsújának megható intimitásába pillantunk be. János evangéliumában hosszabban olvashatunk Jézus búcsúzásáról. Ez a beszéd vigasztalással és ígérettel kezdődik: „Ne legyen nyugtalan a szívetek!” (Jn 14,1); „Ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, újra eljövök, és magammal viszlek benneteket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok” (Jn 14,3). Gyönyörű szavak az Úrtól!

Nem sokkal korábban Jézus azt mondta Péternek: „később követni fogsz engem” (Jn 13,36), emlékeztetve őt az átmeneti időszakra, melyet törekeny hitében kell megélnie. A tanítványok számára hátralévő idő elkerülhetetlenül a tanúságtétel törekenységének és a testvériség kihívásainak időszaka lesz. De a hit lelkesítő áldásait is meg fogják kapni ebben az időszakban: „Aki hisz bennem, ugyanazokat a tetteket viszi végbe, amelyeket én végbevittem, sőt még nagyobbakat is végbevisz” (Jn 14,12). Gondoljatok bele, milyen ígéret ez! Nem tudom, végiggondoljuk-e, elhisszük-e teljesen! Nem tudom, néha azt hiszem, nem...

Az öregkor kiváló időszak e várakozás megindító és örömteli tanúságtételére. Az idős emberek, férfiak és nők, várakoznak, várják a találkozást. Idős korban a hit cselekedetei, melyek közelebb visznek bennünket és másokat Isten országához, már nem rendelkeznek az ifjú- és felnőttkor energiáinak, szavainak és lendületének erejével. De éppen így tesz még áttetszőbbé az élet igazi rendeltetésének ígéretét. És mi az élet igazi rendeltetése? Egy hely Isten asztalánál, Isten világában. Érdekes lenne látni, hogy a helyi egyházakban van-e valamilyen konkrét törekvés arra, hogy az idősek egyéni karizmáinak és közösségi erényeinek bátorításával újjáéledjen az Úrra várásnak ez a különleges szolgálata. Ez egy szolgálat, az Úrra várás szolgálata!

Az elszalasztott lehetőségek csüggedésében felemésztett öregkor csüggedést hoz magával mindenki számára. Ezzel szemben a derűs nyugalommal, a valódi élet iránti tisztelettel megélt öregkor végleg eloszlatja azt a tévedést, hogy rendelkezünk olyan hatalommal, amely elegendő önmagunknak és saját sikerünkhöz. Annak Egyháznak a tévedését is eloszlatja, amely alkalmazkodik a világi állapothoz, és azt gondolja, hogy így végérvényesen irányítja tökéletességét és beteljesedését. Ha megszabadulunk ettől a feltételezéstől, akkor az öregedés ideje, melyet Isten nekünk ad, már önmagában is egyike azoknak a „nagyobb” tetteknek, amelyekről Jézus beszél. Olyan „tett” ez ugyanis, amelyet Jézusnak nem adatott meg végbevinni: az ő halála, feltámadása és mennybemenetele tette ezt lehetővé számunkra! Ne feledjük, hogy „az idő magasabb rendű, mint a tér”. Ez a beavatás törvénye. Életünk nem arra való, hogy bezáruljon önmagába, egy képzeletbeli földi tökéle-

tességbe: arra rendeltetett, hogy túlhaladjon, a halál átjáróján keresztül – mert a halál átjáró! Állandó lakhelyünk, érkezési pontunk ugyanis nem itt van, hanem az Úrnál, az ő örök lakhelyén.

Itt, a földön „noviciátusunk” folyamata kezdődik el: az élet tanoncai vagyunk, ezernyi nehézség közepette megtanuljuk értékelni Isten ajándékát, tiszteletben tartva a felelősséget, hogy megosszuk és kamatoztassuk mindenki számára. A földi élet ideje ennek az időszakasznak a kegyelme. Az idő megállításának öntelt elképzelése – örök fiatalságot, korlátlan jólétet, abszolút hatalmat akarva – nem csak lehetetlen, de beteges is.

Földi létezésünk az életbe való beavatás ideje: élet ez, de olyan élet, amely egy teljesebb élet felé vezet, egy teljesebb életbe avat be; ez a földi élet olyan élet, amely csak Istenben találja meg beteljesedését. Kezdetől fogva tökéletlenek vagyunk, és tökéletlenek is maradunk a mindvégig. Isten ígéretének beteljesedésekor a viszony megfordul: Isten tere, melyet Jézus nagy gonddal készít számunkra, magasabb rendű, mint a mi halandó, földi életünk ideje. Erről van hát szó: az öregség közelebb hozza ennek a beteljesülésnek a reményét. Az öregkor immár végérvényesen megismeri az idő értelmét és a hely korlátait, ahol beavatásunkat éljük. Az öregség ezért bölcs: az öregek ezért bölcsek! Az öregkor ezért hiteles, amikor arra hív, hogy örüljünk az idő múlásának: ez nem fenyegetés, hanem ígéret. Az öregség nemes, nem szorul sminkre, hogy megmutassa nemességét. Vélhetően akkor használ valaki sminket, amikor hiányzik belőle a nemesség. Az öregkor akkor hiteles, amikor arra hív, hogy örüljünk az idő múlásának: igaz, hogy múlik az idő, de ez nem fenyegetés, hanem ígéret! Az öregkor, mely újra felfedezi a hívő szemléletmód mélységét, nem konzervatív természeténél fogva, ahogy mondják! Isten világa végtelen tér, melyben az idő múlásának nincs már súlya. És éppen az utolsó vascorán Jézus ezen cél felé indult el, amikor azt mondta tanítványainak: „Mondom nektek, mostantól nem iszom a szőlő terméséből addig, amíg majd az újat nem iszom veletek Atyám országában” (Mt 26,29). Túllépett ezen az életen. Gyakran előfordul, hogy amikor a mennyországról prédikálunk, az természetesen tele van boldogsággal, fénnel, szeretettel. Talán egy kicsit az élet hiányzik belőle. Példázataiban Jézus úgy beszélt Isten országáról, mint ami több életet ad. Vajon mi már nem tudunk így beszélni, amikor az örök életről beszélünk?

Kedves testvéreim, az Úr várásában megélt öregkor a hit megvalósított „apológiájává” válhat, mely mindenkinek indoklást nyújt a bennünk élő reményről (vö. 1Pét 3,15). Mert az öregség áttetszővé teszi Jézus ígéretét, amikor a szent város felé vetül, melyről a Jelenések könyve beszél (21–22. fejezet). Az öregkor az életnek az a szakasza, amely a leginkább alkalmas arra, hogy terjessze az örömhírt, mely szerint az élet beavatás egy végső beteljesedésbe. Az öregek ígéretet hordoznak, az ígéret bizonyosságát adják. *A legjobb még csak most jön!* A java még hátravan: ez olyan, mint a hívő öregek üzenete hozzánk: a java még hátravan! Isten adjon erre képes öregkort mindannyiunknak!

17. Az öregek és a gyermekek szövetsége menti meg emberiséget!

[Az Ősöreg. Az öregek biztosítanak bennünket arról, hogy el nem múló élet vár ránk]

2022. augusztus 17.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Dániel álmának szavai [Dán 7,9–10], melyeket hallottunk, egy titokzatos, egyszersmind ragyogó istenlátomást idéznek fel. A Jelenések könyve elején ismét előkerül, és a feltámadt Jézusra utal, aki örökkévaló, mindentudó és változatlan messiásként, papként és királyként jelenik meg a látnok előtt (Jel 1,12–15). Kezét a látnok vállára teszi, és megnyugtatja: „Ne félj! Én vagyok az első és az utolsó, és az élő. Meghaltam, s íme, mégis élek, örökké” (Jel 1,17–18). Így eltűnik az utolsó gát, a félelem és a szorongás gátja, melyet a teofánia mindig is keltett: az élő megnyugtat bennünket, biztosságot ad nekünk. Ő is meghalt, de most elfoglalja a neki szánt helyet: az első és az utolsó helyét.

A szimbólumok eme összefonódásában – itt sok a szimbólum – van egy olyan szempont, amely talán segít jobban megérteni ennek a teofániának, Isten eme megjelenésének a kapcsolatát az élet ciklusával, a történelem idejével, Isten uralmával a teremtett világ felett. És ez a szempont pontosan az öregséghez kapcsolódik. Mi köze van hozzá? Lássuk csak.

A látomás az életerő, a nemesség, a szépség és a bűvölet benyomását kelti. A ruha, a szemek, a hang, a lábak, minden ragyogó ebben a látomásban – látomásról van szó ugyanis! Az alak haja azonban fehér: mint a gyapjú, mint a hó. Mint egy öregemberé. Az öregember leggyakoribb bibliai megnevezése a „záqen”: a „záqán” szóból, mely „szakállat” jelent. A hófehér haj a nagyon hosszú idő, az időtlen múlt, az örök létezés ősi szimbóluma. Nem szabad mindent demitologizálnunk a gyerekekkel: az öreg, hófehér hajú Isten képe nem buta szimbólum, hanem bibliai, nemes és gyengéd szeretetet sugárzó kép. A Jelenések könyvében az arany gyertyatartók között álló alak átfedésben van a Dániel próféciájában szereplő „Ősöreg” alakjával. Olyan öreg, mint az egész emberiség, sőt annál is idősebb. Öreg és fiatal, mint Isten örökkévalósága. Mert Isten örökkévalósága ilyen, öreg és fiatal, régi és új, mert Isten mindig meglep bennünket újdonságával, mindig különleges módon, mindennap az adott pillanatnak megfelelően jön elénk. Mindig megújul: Isten örök, örökkévaló, mondhatnánk, hogy Istenben van valami öregség, de ez nem így van, ő örökkévaló, mindig megújul.

A keleti egyházakban az Úrral való találkozás ünnepe, melyet február 2-án ünnepelnek, egyike a liturgikus év tizenkét nagy ünnepének. Jézus találkozását helyezi előtérbe az agg Simeonnal a templomban, a virrasztó Simeon és Anna által képviselt emberiség találkozását helyezi előtérbe a kised Jézussal, az Úr Krisztussal, Isten emberré lett örök Fiával. Ennek a találkozásnak egy gyönyörű ikonját csodálhatjuk meg Rómában, a Santa Maria in Trastevere-bazilika mozaikján.

A bizánci liturgia Simeonnal együtt így imádkozik: „Ő az, aki a Szűztől született: ő az Ige, Isten az Istentől, aki értünk testté lett és megváltotta az embert.” Majd így folytatja: „Ma megnyílik a menny kapuja: az Atya örök Igéjét, miután felvette emberi valóságunkat, anélkül, hogy istenségét elhagyta volna, az ő akaratából a Szűzanya bemutatja a törvény templomában, és a virrasztó a karjaiba veszi.” Ezek a szavak az első négy ökumenikus zsinat hitvallását fejezik ki, amelyek minden egyház számára szentek. De Simeon gesztusa egyben *az öregkor különleges hivatásának legszebb ikonja* is. Simeonra nézve az öregkor legszebb ikonját látjuk: a gyermekek bemutatását, akik Isten meg nem szűnő ajándékeként jönnek a világra, tudva, hogy egyikük az Isten belső világában, az idők előtt született Fiú.

Az öregeknek, akik úton vannak egy olyan világ felé, ahol végre akadálytalanul sugározhat az Isten által a teremtésbe helyezett szeretet, végre kell hajtaniuk Simeonnak és Annának ezt a gesztusát, mielőtt búcsút vennének. Az öregeknek tanúságot kell tenniük – számomra ez a lényege az öregkornak –, az öregeknek tanúságot kell tenniük a gyermekeknek az ő áldásukról: ez abban áll, hogy beavatják őket – gyönyörű és nehéz feladat – az életre való rendeltetés misztériumába, egy olyan életről van szó, melyet senki sem tud megsemmisíteni. A halál sem. A hitről való tanúságtétel egy gyermek előtt ennek az életnek az átadása. Az emberségről és a hitről való tanúságtétel szintén az öregek hivatása. A gyerekeknek a megélt valóságot tanúságtételként átadni, a stafétabotot átadni. Mi, öregek erre vagyunk hivatottak, hogy átadjuk a stafétát, hogy ők továbbvihessék azt.

Az öregek tanúságtétele *hiteles a gyermekek számára*: a fiatalok és a felnőttek nem képesek olyan hiteles, gyengéd, meghatóvá tanúságtételre, mint az öregek, a nagyszülők. Amikor egy idős ember megáldja az eléje jövő életet, félretéve minden neheztelést a távozó élet miatt, annak nem lehet ellenállni. Nem azon kesereg, hogy múlik az idő, és ő elmegy: nem. A jó bor örömeivel, az évek során jóvá lett bor örömeivel. Az öregek tanúságtétele egyesíti az életkorokat és az idő dimenzióit: a múltat, a jelent és a jövőt, mert ők nemcsak az emlékezet, hanem a jelen és az ígéret is. Fájdalmas – és káros –, ha az élet korszakait különálló, egymással versengő világokként képzeljük el, amelyek mindegyike a másik rovására próbál élni: ez helytelen. Az emberiség ősi, nagyon ősi, ha az óra idejét nézzük. De Isten Fia, aki aszszonytól született, az első és az utolsó minden időben. Ez azt jelenti, hogy senki sem marad ki az ő örök születéséből, csodálatos erejéből, szerető közelségéből.

A szövetség, *az öregek és a gyermekek szövetsége* fogja megmenteni az emberi családot. Ahol a gyerekek, a fiatalok beszélgetnek az öregekkel, ott van jövő; ahol nincs meg ez a párbeszéd az öregek és fiatalok között, ott a jövő nem világos. Az öregek és a gyermekek szövetsége fogja megmenteni az emberi családot. Vissza tudnánk-e adni a gyermekeknek, akiknek meg kell tanulniuk megszületni, az öregek gyengéd tanúságtételét, akikben megvan a meghalás bölcsessége? Vajon ez az emberiség, amely minden fejlődésével együtt tegnap született kamasz tűnik, képes lesz-e visszanyerni a *rendeltetésünk horizontját* elénk táró öregkor kegyelmét? A halál bizonyára mindannyiunk számára nehéz szakasz az életben. Mindannyiunknak át kell mennünk rajta, de ez nem könnyű. De a halál az az átmenet is, amely lezárja a bizonytalanság idejét, és eldobja az órát: nehéz, mert a halá-

Ion kell átmennünk. Mert az élet szépsége, melynek már nincs lejáratási ideje, épp akkor kezdődik. De azoknak az öregeknek a bölcsességével kezdődik, akik képesek átadni a fiataloknak a stafétabotot. Gondoljunk az öregek és a gyermekek párbeszédére, az öregek és a fiatalok szövetségére, és tegyünk meg mindent, hogy ez a kötelék ne szakadjon el! Hogy az öregek örömmel beszéljenek a fiatalokkal, és hogy a fiatalok keressék az öregeket, hogy átvegyék tőlük az élet bölcsességét!

18. Az öregeknek világosságnak kell lenniük a többi korosztály számára!

[A teremtés a „vajúdás fájdalmait” szenved; a földi élet megszületés az új életre]

2022. augusztus 24.

Kedves testvéreim, jó napot kívánok!

Nemrég ünnepeltük Jézus anyjának mennybevételeét. Ez a misztérium megvilágítja a Mária sorsát alakító kegyelem beteljesedését, és megvilágítja a mi rendeltetésünket is. Rendeltetésünk a menny! A mennybe felvett Szűzanya képével szeretném lezárni az öregkorról szóló katekézisek sorozatát.

Nyugaton úgy szemléljük Máriát, amint dicsőséges fénybe burkolózva magasba emeltetik; keleten viszont úgy ábrázolják, amint halálba szenderül, az apostolok imádkozva veszik körül, a feltámadt Úr pedig mint egy kisgyermeket a karjában magával viszi.

A teológia ennek az egyedülálló „felvétetésnek” mindig a halálhoz való viszonyára reflektált, amelyet a dogma nem határoz meg. Azt hiszem, még fontosabb lenne, hogy rávilágítsunk e misztériumnak a Fiú feltámadásával való kapcsolatára, hiszen a Fiú feltámadása nyitja meg az életre születés útját mindannyiunk előtt. Máriának a feltámadt Krisztussal való újraegyesítésének isteni aktusában nem egyszerűen az emberi halál szokásos testi romlottsága nyer meghaladást – nem csak erről van szó –, hanem ez az isteni élet testi átvételét vetíti előre. Ugyanis a ránk váró feltámadást vetíti előre: mert a keresztény hit szerint a feltámadt Krisztus sok testvér elsőszülöttje. A feltámadt Úr az, aki elsőként ment el, aki elsőként támadt fel, aztán mi is megyünk utána: ez a mi sorsunk: a feltámadás!

Mondhatnánk – Jézus Nikodémushoz intézett szavait követve –, hogy ez egy kicsit olyan, mint egy második születés (vö. Jn 3,3–8). Ha az első a földi születés volt, akkor ez a második a mennyei születés. Nem véletlen, hogy Pál apostol a kihallgatás elején felolvasott szövegben a vajúdról beszél (vö. Róm 8,22). Ahogyan kijöve anyánk méhéből, mindig mi vagyunk, ugyanaz az emberi lény, aki az anyaméhben voltunk, úgy a halál után a mennybe, Isten terébe születünk, és továbbra is azok vagyunk, akik ezen a földön jártunk. Hasonlóan ahhoz, ami Jézussal történt: a feltámadt Krisztus továbbra is a názáreti Jézus: nem veszíti el emberségét, emberi tapasztalatát, de testiségét sem, mert anélkül már nem ő lenne, nem Jézus lenne, az ő emberségével, az ő tapasztalatával.

Ezt tanítja nekünk a tanítványok tapasztalata, akiknek negyven napon át megjelenik Jézus a feltámadása után. Az Úr megmutatja nekik a sebeket, amelyek megpecsételték áldozatát; de ezek már nem a fájdalmasan elszenvedett megaláztatás csúfságai, most már végsőkig hűséges szeretetének kitörölhetetlen bizonyítékai. A feltámadt Jézus a testével együtt Isten szentháromságos benső életében él! És ebben nem veszíti el emlékezetét, nem hagyja maga mögött történelmét, nem

szakítja meg azokat a kapcsolatokat, amelyekben a földön élt. Barátainak megígérte: „Ha aztán elmegyek, és helyet készítek nektek, újra eljövök, és magammal viszlek benneteket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok” (Jn 14,3). Ő azért ment el, hogy helyet készítsen mindannyiunknak, és miután helyet készített, el fog jönni. Nemcsak a végén jön el mindenkiért, hanem minden egyes alkalommal eljön valamennyiünkért. Eljön, hogy megkeressen és magával vigyen bennünket. Ebben az értelemben a halál átlépés a Jézussal való találkozáshoz, aki vár rám, hogy magával vigyen.

A feltámadt Jézus Isten világában él, ahol mindenki számára van hely, ahol új föld formálódik, és épül a mennyei város, az ember végső lakóhelye. Halandó testünknek ezt az átváltozását nem tudjuk elképzelni, de biztosak vagyunk abban, hogy arcunk felismerhető marad, és a mennyországában is emberek maradunk. Ez az átváltozás lehetővé teszi számunkra, hogy részesedjünk – csodálatos meghatottsággal – Isten teremtő aktusának végtelen és boldog túlradásában, melynek végeérhetetlen kalandjait személyesen élhetjük át.

Amikor Jézus Isten országáról beszél, azt úgy írja le, mint egy lakodalmat, mint egy baráti partit, mint a házat tökéletessé tevő munkát, vagy mint meglepetést, mely gazdagabbá teszi az aratást, mint a vetést. Ha komolyan vesszük az evangélium szavait Isten országáról, akkor érzékenységünk képessé válik arra, hogy élvezzük Isten munkálkodó és teremtő szeretetét, és összhangba kerülünk az általunk vett élet példátlan rendeltetésével. Idős korunkban, kedves kortársaim – a „bácsihoz” és „nénihez” beszélek –, még inkább felértékelődik annak a sok „részetnek” a jelentősége, amelyből az élet áll: egy simogatás, egy mosoly, egy gesztus, egy megbecsült munka, egy váratlan meglepetés, egy örömteli vendéglátás, egy hűséges kötelék. Az élet lényeges dolgai, melyeket a búcsúhoz közeledve legdrágábbnak tartunk, végérvényesen világossá válnak számunkra. Íme: ez az öregkori bölcsesség a mi „terhességünk” helye, amely megvilágítja a gyermekek, a fiatalok, a felnőttek és az egész közösség életét. Nekünk, „időseknek”, mások számára ennek kell lennünk: világosságnak kell lennünk mások számára. Egész életünk olyan, mint egy mag, amelyet a földbe kell temetni, hogy virága és gyümölcse megszülethessen. Meg fog születni, minden mással együtt a világon. Nem vajúdás nélkül, nem fájdalom nélkül, de megszületik (vö. Jn 16,21–23). És a feltámadt test élete százszor és ezerszer elevenebb lesz, mint ahogy mi ezen a földön megízleltük (vö. Mk 10,28–31).

A feltámadt Úr, nem véletlenül, miközben a tónál várakozik az apostolokra, megsüt néhány halat (vö. Jn 21,9), majd megkínálja őket. A gondoskodó szeretetnek ez a gesztusa bepillantást enged abba, hogy mi vár ránk, amikor átkelünk a túlsó partra. Igen, kedves testvéreim, különösen ti, idősebbek, az élet java még hátravan. „De hát öregek vagyunk, mi várhat még ránk?” A java, mert az élet java még vár ránk. Reménykedünk az életnek ebben a teljességében, amely mindannyiunkra vár, amikor az Úr magához hív bennünket. Az Úr édesanyja és a mi édesanyánk, aki előttünk érkezett a mennybe, adja vissza nekünk a várakozás izgalmát! Mert ez nem egy érzéketlen, unott várakozás, nem, ez egy izgalommal teli várakozás: „Mikor jön el az én Uram? Mikor mehetek oda?” Egy kis félelem is eltölt bennünket,

mert nem tudjuk, mit jelent ez az átlépés. Az áthaladás azon az ajtón félelmet ébreszt bennünk, de mindig ott van az Úr, aki fogja a kezünket és kísér bennünket. Ha pedig egyszer átléptünk a küszöbön, kezdődik az ünneplés! Álljunk készen, kedves kortársaim, „bácsik” és „nénik”, álljunk készen, ő vár ránk, csak egy átlépésről van szó, és aztán jöhet az ünneplés!

* * * * *

(A katekéziseket fordította: Tózsér Endre SP)